

XVIII. évfolyam, I. szám
2021. január

Lassi Lavié

A Magyar Tolkien Társaság
Hivatalos kiadványa

HOBBIT FŐZŐVERSENY

BEKÖSZÖNŐ

Szokatlan év van mögöttünk, minden kicsit más volt, mint általában – de a *Lassi*-ban ez leginkább csak a beszámolókon látszik. A rendezvények kicsit mások és másfélék, több közöttük az online, máshol mindenki maszkot visel: de a lényeg, hogy minden elmaradás és lemondás mellett így is bőven van miről beszámolni. Az olvasást viszont nem kell korlátozni, a *Lassi Laurië* társasága most is biztonságos, még ha nincs is rá lehetőség, hogy az AKG-ban kiaggatott tündeaszlók között lapozzatok bele először a nyomtatott példányokba. Sőt, és ezen a ponton minket is érint a járványhelyzet: az elmaradó rendezvények miatt az MTT-nek is spórolnia kell, így a nyomtatáshoz megint szükségünk lesz a támogatásotokra.

Lezárult a mese- és novellaíró pályázatunk, a győztes műveket és a nyertesek névsorát a szokásosnál hosszabb Irodalom rovatban olvashatjátok. Ismét van nyereményjáték, és most az előző számban a tanulmányokhoz húzó Nyelvész rovat is a talányok felé kacsintgat, feladványként mutatja be a quenya és sindarin szavak viszonyát. A tanulmányok a teremtés és másodteremtés témakörét boncolgatják, az ajánlók között pedig olvashattok a Középfölde Históriaja tavaly megjelent negyedik kötetéről, a *Bombadil Toma kalandjai* verseskötet csak angolul közzétett extráiról, új rajongói kisfilmről és négy évtizedes rajzfilmről, valamint az Amazon-sorozattal kapcsolatos fejleményekről. Átalakult a Kisokos: témája mostantól nemcsak az MTT, hanem Tolkien és Középfölde is, ebben a számban éppen a magyarul megjelent Tolkien-könyvek.

Továbbra is szeretnénk a *Lassit* nem csak nektek, de veletek írni: ha képpel, írással, ötlettel hozzátennél a következő számhoz, írd a szerkesztőség címére!

Jó olvasást, jó szórakozást!

Szonja & Metaflora

TARTALOM

SUMMARY 2

KRÓNIKA 3
2020. június–december

BESZÁMOLÓK 4
Feltámasztott HNE 4
Tolkien Akadémia 5
Főzőverseny hobbit módra 6
Tolkien Klub Győzött 7
Kószák a Kéken – ősszel 8
Kreatív Online Művészeti Találkozó 9
Karácsony a monitorok előtt 10

TANULMÁNYOK 11
A bibliai és tolkien teremtés 11
Mágia és másodteremtés 15

NYELVÉSZ 19
Tünde szópárok

TALÁNYOK 20
Vaktérkép – Haiku – Nyereményjáték

AJÁNLÓ 21
Mitopoétikus világalakítás 21
Gondor segítséget kér 22
Bővített Bombadil 23
A Király visszatér – egy történet a hobbitokról 24
A Gyűrűk Ura sorozat – forognak a kamerák 26

IRODALOM 28
A mese- és novellaíró pályázat eredményei 28
A Gátak Öre 28
Az ősz meséje 33

KISOKOS 36
Milyen sorrendben olvassam?

Lassi Laurië – A Magyar Tolkien Társaság hivatalos kiadványa □ Magyar Tolkien Társaság © 2021
Székhely: 1203 Budapest, Török Flóris u. 19. □ **Felelős kiadó:** Füzesy Tamás, Kutassy Zsófia, Mikesy Anna
Szerkesztőség: lassi.szerkesztoseg@tolkien.hu □ **Rendelés:** lassi.rendeles@tolkien.hu

Főszerkesztők: Orthmayr Flóra (Metaflora), Selmeczi Szonja (Níniel-Nienor)
Szerkesztőség: Bartók Nagy Tamás (Toma), Forgács Máté (Hirannon Luinthôn), Karakas Dániel, Kiss Kincső (Thilanna)
Lektor: Barna Bálint (Gandalf) □ **Korrektor:** Hödl Patrícia (Patiszon), Sárközy Anna Regina (Snuffles)
Tördelő: Selmeczi Szonja □ **Design:** Szerján Krisztina, Hernádi Janka □ **Tengwar font:** Parmaite by Måns Björkman
Címlapkép: Czene Adrienn (@adrienncczene) [Művészeti Pályázat 2020] □ **Borítók:** Hobbit főzőverseny: Kostyál Zsigmond (Sú) [kostyal.hu] • KószáKommandó: [bal:] Kálmán Dániel (Ben), [jobb:] Orthmayr Flóra (Metaflora) • Szabó Kata (Sothorill) [Művészeti Pályázat 2020] • A borítókat szerkesztette: Bartók Nagy Tamás és Selmeczi Szonja
Nyomta: Raszter Nyomda • HU ISSN 1589-6315 (nyomtatott) • HU ISSN 2560-1598 (online)

SUMMARY

CONTENTS & EDITORS' LETTER

1

WHAT'S ON-TIMELINE

3

A quick overview of Hungarian Tolkien Society events from June to December, and some hints for the future: our Tolkien Day is planned for March, and the Hungarian publication of *The Worlds of J.R.R. Tolkien* and *The Lost Road and Other Writings* is also expected in 2021.

WHAT'S ON-STORIES

4

Two series of spring events lasted until June: the online lectures of the **Tolkien Academy** and the discussions of the **Heren Noldim Endórëo**, the last occasion of which could be held offline in a pub. There were no summer camps, but we had a **Hobbit Style Cooking Contest** in August, and the **RangerCommando** spent whole weekends in the woods. A new "smial" in the town of Győr held two IRL meetings during the autumn. The **Creative Autumn Meeting** and the **Christmas Party** took place online and met with unexpected success.

TOLKIEN STUDIES

The Creation in the Bible and in The Silmarillion

11

Zoltán Hunor Miklós's paper is the first part of his thesis submitted to the Faculty of Theology at Károli Gáspár University of the Reformed Church. The author introduces the various definitions and categories of creation myths in general and then applies them to the Ainulindalë.

Magic and Sub-creation

15

Dániel Karakas discusses the different words and concepts for witchcraft and wizardry Tolkien used in his works. What does sub-creation mean, and does it count as magic?

LANGUAGES & LETTERS

Elvish Word-Pairing

19

Contrary to the long essay in the previous issue, this column is half-way to the riddles. A short introduction, followed by half-filled tables of words, acquaints the reader with the regular sound correspondences between the Sindarin and Quenya languages and with their descent from their common ancestors, Primitive Quendian and Common Eldarin.

RIDDLES

20

You can try your hand at the first task since it does not require a knowledge of Hungarian: name places on the **map of Númenor**. To the right three LotR characters are concealed in **haiku riddles**. Finally, there is a **crossword puzzle**: one lucky reader who send us the right solution will win the recently published Hungarian edition of *The Shaping of Middle-Earth*.

REVIEWS

21

Simon Hornyánszky (FélszipókásÓsmoly) reviews the Hungarian translation of *The Shaping of Middle-Earth*. Szonja Selmeczi (Níniel-Nienor) introduces the *Horn of Gondor*, a Czech fan film about how the relationship between Gondor and the Eorlingas began. Tamás Bartók-Nagy (Toma) analyses the annotated version of *The Adventures of Tom Bombadil*, edited by Christina Scull & Wayne G. Hammond. Dániel Karakas writes about the animated film adaptation of *The Return of the King* from 1980, while Bálint Barna (Gandalf) summarizes the news of the upcoming **Amazon Prime** series.

LITERATURE

28

These two short stories, *The Keeper of the Dam* by Szabolcs Angyal and *The Tale of Autumn* by Szilvia Matola (Hemhet) came in first in the two categories of the competition that had been announced in our previous issue. The winners of the competition are also listed in this column.

BEGINNER'S GUIDE TO TOLKIEN

Where should I start?

36

A recommended reading order and short description of those Middle-earth books by Tolkien which have been already published in Hungarian.

2020. JÚNIUS–DECEMBER

Írta: Kiss Kincső (Thilanna)

Nyár

Jó hírrel indult a nyár: június 12-én számos halasztás után végre megjelent magyarul a Középfölde História IV. kötete, a *Középfölde formálása*. Június 19-én (a hivatalos napfordulónál pár nappal korábban) a Lítlast a hagyományos táborni programmal ünnepelhettük. Június 25-én a Középfölde Kutatók Rendje tavaszi félévének záró alkalomára a Pótkulcsban gyűltek össze az érdeklődők, hogy „A halál – ajándék vagy büntetés?” témáról beszéljessenek.

A járvány miatt azonban a nyár további része már nem a megszokottak szerint alakult, elmaradt a nagytábor és a gyerektábor is. De ha már a hobbitábornak el kellett halasztani, augusztus 21-én nagy sikerrel zajlott az MTT történetének első főzőversenye „hobbit módra”, az ételfőzés és -kóstolás mellett vetélkedőkkel, közösségi programokkal.

A Kószak is kihasználta a lehetőséget, hogy enyhültek a korlátozások. A Pomázhoz közeli Kő-hegyen egy piknikkel ünnepelték meg a tavaszi kijárási korlátozások végét, és júniustól augusztusig hat túrára került sor olyan tájakon, mint a Gödöllői-dombság, a Vértes, a Nagy-Kopasz, a Nagykovácsi mellett elterülő Széltörés-erdő, vagy éppen az Esztergomhoz közeli Fekete-hegy – utóbbi esetben a kulcsosházban „ottalvósan”. Dobogókő és Dömörkapu közt pedig történetének első (kissé esős) éjszakai túrájára indult a KószakKommandó július végén.

Ősz (és tél)

Szeptember 2-án megtartottuk a hagyományos megemlékezést Tolkien professzor halálának évfordulóján, ezúttal az Országos Idegennyelvű Könyvtárban. Szeptember 5-én a májusról elhalasztott éves közgyűlés már félig online, félig élőben zajlott. Hasonlóképpen vegyes formában indult újra a Tolkien Kurzus szeptember 15-én: a Károli Gáspár Református Egyetem hallgatói a félév elején még személyesen is látogathatták az órákat keddenként 18 órától, míg a további érdeklődők – egyben a tavaszi Tolkien Akadémia folytatásaként – online formában kapcsolódhattak be az előadásokba és az azokat követő beszélgetésbe. Az idei tanév újdonsága, hogy a kurzus két féléves, így tartalmában is bővített, tehát azoknak is érdemes meghallgatniuk az előadás-sorozatot, akik korábban már részt vettek rajta. (Az előadások megtekinthetők az MTT Facebook-oldalán.)

Októberben újra elindult a Tolkien Levelező Verseny is. Újdonság, hogy a „nolda” csapatos és egyéni kategóriák közül már csak egyéni van, ide tizenketten neveztek idén.

A „hobbit” kategóriába tíz, a „dúnadanba” hat csapat jelentkezett, míg a nemzetközi „quendi” kategóriába 33 fő, 18 országból.

A KószakKommandó a november közepén bevezetett korlátozásokig tovább járta az erdőket, szeptember végén a nógrádi várat, októberben egy-egy túrán a Pilist és Zebe-gényt látogatták meg, novemberben pedig Kóspallagról Kismarosra sétáltak át. Emellett folytatódott a „Másfél-millió lépés Beleriandban” projekt, azaz az Országos Kéktúra útvonalának bejárása többnapos túrák keretében. Szeptember 10–13. közt a Sátorlajúhelytől Regécig, október 15–18. közt a Regéctől Felsővadászig tartó szakaszt teljesítette a csapat.

Az év előrehaladtával a világ lassan belátta, hogy még egy ideig együtt kell élnünk a koronavírus-járvánnyal, így egyre több komoly esemény szerveződik online. Az MTT is megvalósította első nagyobb lélegzetvételű „palantíros” programját: november 26–29. között zajlott az első Kreatív Online Művészeti Találkozó, számos online vezetésű kézműves foglalkozással, közös mozgással, sütisütéssel, előadással, beszélgetéssel. A szervezők sikeresen elérték, hogy közösségi hangulat is kialakuljon, és a rendezvény több legyen, mint „online órák” sora: a különféle tematikus Discord-csatornákon lehetett például kakaózni a konyhában, együtt „bulizni” a többiekkel (amihez a megszokott MTT-s DJ-k keverték a zenét), illetve a „KOMT bingó” keretében reprodukálni egy-egy tipikus találkozás élményét.

December 18-án került sor az MTT Karácsonyra, amelyet élő online pásztorjáték és előre felvett karácsonyi kórus nyitott, majd a „karácsonyi húzás” keretében postán eljuttatott ajándékok közös bontogatása következett, végül kvíz és egyéb játékok a Discordon.

Jövő

2021-ben is érdemes lesz várni a Tolkiennel kapcsolatos magyar könyvmegjelenéseket. John Garth tavaly kiadott kötete, a *Tolkien világi* februárban várható magyarul a Corvina Kiadónál, és a Középfölde História V., *Az elveszett út és más írások* munkálatai is jól haladnak, idénre tervezi a megjelenést a Helikon Kiadó. A korábban megszokott, Tolkien januári születésnapjához közeli időpont helyett a Tolkien Napot idéntől a Tolkien-olvasás napja, azaz március 25. környékén tervezzük megrendezni – a járványhelyzet alakulásától függően személyesen vagy online. Aki addig sem akar tolkien ismeretterjesztés nélkül maradni, kövesse a Tolkien Kurzus és Akadémia februártól folytatódó előadásait!

FELTÁMASZTOTT HNE

2020. február–június

Írta: Tóth Gergely (Alyr)

Sokévi sikertelen pályázatkiírás után 2020 tavaszára végre lett szervezője a Középfölde Kutatók Rendjének (amit mindenki csak HNE-nek hív, mert azt meg lehet jegyezni, a Heren Nolmion Endoréót meg nem. Ez egyébként azon kevés kifejezés közé tartozik, amire nem ad ki találatot a Google).

Ez a fajta, Tolkien kevésbé ismert szövegeit tudományosan közelítő találkozó régóta létezik az MTT berkeiben, de időről időre elhal. Azt sajnos nem sejtették a szervezők, hogy 2020-ban a sors nem kedvez a rendezvényeknek.

A járványhelyzethez való alkalmazkodás miatt a tervezett öt eseményből kettő lett hagyományos módon, személyes-összeülösen megtartva, kettő online (Discordon), egy pedig elmaradt.

A korábbiakhoz képest fontos újdonság volt, hogy minden alkalom előtt a szervezők kiadtak egy forrásgyűjteményt (ezek máig elérhetőek a Tolkien.hu-n), ami egyrészt vezérfonalat adott a beszélgetéseknek, másrészt komoly segítség volt mindazoknak, akik nem tudják fejből a teljes Tolkien-életművet (olyan ember egyébként nincs, aki tényleg tudja, bár van, aki úgy tartja magáról). A források között gyakran előfordult olyan is, amit máshol magyarul még nem lehet elérni (és természetesen ez sem hivatalos fordítás volt). Ezt nagyon jó ötletnek tartom, és ha egyszer folytatódik a HNE, remélem, megmarad ez a hagyomány.

Mivel nem számítottam arra, hogy fél évvel később beszámolót fogok írni róla, nem jegyzeteltem, és így nehezen tudok visszaemlékezni az egyes alkalmak részleteire. A februári alkalomról az első emlékem, hogy elkéstem, és meglepve tapasztaltam, hogy a Grand Guri Serház alsó részében igencsak hideg van. Decemberben ott tartottuk az MTT Karácsonyt, és akkor egészen kellemes idő volt, gondolom ez is közrejátszott abban, hogy ezt szemelték ki helyszínnek, de sajnos tél végére a meleg kifogyott. Az alkalom egyébként a *Művészet, varázslat, másodteremtés* címet viselte, és ismét – számomra már sokadszor – azt a témát járta körbe, hogy Középföldén sajnálatosan nem ismerték a manaitalt, és még varázslóiskolák sem voltak. Ezen kívül biztos vagyok benne, hogy Ankalimon sokat beszélt, és meglepően sokan voltunk, sok olyan érdeklődővel, akit eddig nemigen láttam más MTT-s rendezvényen.

A márciusi alkalom a kijárási korlátozások és a vírus miatt elmaradt, áprilisra viszont sikerült megszervezni online, és egy népszerű és aktuális témát választani – *Nők a tolkien mitológiában*. A moderátor Esgal volt, és sok érdekes dolog elhangzott, de mivel ekkor még leginkább tanultuk a Discord használatát, sok nehézséget okozott, hogy mindenki hallja a másikat, valamint az is, hogy egyes hozzászólók nem tudták vagy akarták olvasni az írott chatet. Ez azért volt elsősorban baj, mert számos résztvevő meg nem tudott (vagy – ahogy én is – nem mert) beleszólni a hangos beszélgetésbe, és inkább leírta a véleményét. A rendszer egyébként jól volt kitalálva, külön szobában kellett hozzászólásra jelentkezni, de talán nem volt felkészülve arra, hogy az emberek ennyire félénkek lesznek.

A májusi alkalomnak már gyakorlottabban vágtunk neki. A téma *Átkok, eskük, jóslatok* volt, a moderátor pedig Hanna. Sajnos a Discord nem őrzi meg, hogy hányan voltak az egyes alkalmakon, de körülbelül ugyanannyian lehettünk mindkét esetben. Ezúttal viszont már többen és bátrabban mertek

beleszólni a beszélgetésbe hanggal is, és chaten meg főleg.

Júniusra visszavonult a vírus (bár el nem ment, ahogy azóta sem, hiába, a Fekete Vészről vagy az Ádáz Télről is jobb csak olvasni, mint átélni), és egy újabb hagyományos, személyes találkozási alkalmat

Fotó: Orthmayr Flóra (Metaflora)

rendeztek, ezúttal a Pótkulcs nevű helyen, ami onnan ismerhető meg, hogy egyáltalán nem lehet megismerni: úgy el van rejtve, hogy ahhoz képest a Sirius Teaház 10x15 cm-es névtáblája kész neonreklám. Erre az alkalomra (*A halál – ajándék vagy büntetés?*) valami pillanatnyi elmezavar, meg erőteljes rábeszélés hatására én vállaltam a moderálást. A találkozó online is részt lehetett venni, de sajnos nem tudom, hogy ténylegesen mennyit lehetett belőle hallani, pedig igyekeztünk körbeadni a közvetítő telefont. Ezt az alkalmat nem éreztem túl sikeresnek, talán a helyszín, talán a moderálással járó stressz miatt. (Nem volt nehéz moderálni, békés beszélgetés volt, de ettől még rástresszeltem).

A HNE sajnos ősszel nem folytatódott, de remélem, lesznek majd lelkes új szervezők, akik folytatják a hagyományt. Az érdeklődés láthatóan megvan, minden alkalmon tíznél több ember vett részt, ami ebben a kategóriában jónak számít.

TOLKIEN AKADÉMIA

2020. április–június

Írta: Szlovák Edina (Gilloth)

Ahogy sokan, én is „beszorítva” éreztem magam a tava-szi korlátozások idején, ráadásul a híreket és az emberek reakcióit olvasva sokszor elmenekültem volna valaho-va. A Voyager még pár száz évig nem indul el ugyan a Delta Kvadránsba, de Középfölde kifejezetten nem hang-zott volna rosszul...

Így nagyon megörültem, mikor a Facebookon meg-tudtam, hogy Füzes Tamás (Ankalimon) online elő-adás-sorozatot fog tartani a Professzor által alkotott világ-ról, mitológiáról. Talán nem hangzik hízelgésnek, de azok közé tartozom, akik kedvelik Ankalimon előadói stílusát, mivel informatív, de egyben érdekes, színes módon tud beszélni, és láthatóan jól felkészül az előadásokra.

Annak idején, úgy 15 éve jártam a Tolkien Klub elő-adásaira is, és bár jó volt találkozni másokkal, de ritkán for-dult elő, hogy kihagytam volna magukat az előadásokat, mert szinte minden ide kapcsolódó „altéma” le tud kötni (néhány akár többször is). Számomra kicsit a Tolkien Klub „szellemi utódalmányának” tűnt ez a lehetőség, mi-vel az egyetemi kurzusra (munkámból kifolyólag) sajnos egyik évben sem sikerült eljutnom.

Az előadások tulajdonképpen témája a tolkien mi-toszalkotás volt, és a tíz előadásra áprilistól júniusig került sor. A különleges körülmények miatt Ankalimon otthonról tartotta meg az előadásokat, amelyeket a Google Teamsen, vagy a Facebook Live segítségével követhettünk. Az egyórás előadást egyórás beszélgetés követte, amelynek során a Teamsen keresztül kamerával, hanggal vagy akár chaten is feltehetjük a kérdéseket, vagy elmondhattuk észrevételeinket.

Az első alkalommal a Professzor életéről, majd mun-kásságáról esett szó. Ez fontos alap, ugye, hiszen, ha tud-juk, hogy kamaszkorától lebilincseltek a nyelvek, érthe-tővé válik, miért lett filológus, és miért alkotott maga is nyelveket saját mítoszába. Számomra egyébként, noha már találkoztam a kifejezéssel, most vált világossá maga a „filológus” kifejezés értelme. Majd előadónk áttért ma-gára a mítoszra mint fogalomra. Elmondta, hogy bár so-kan *A Gyűrűk Urát* fantasynek tartják, azonban ez egy ennél jóval bonyolultabb kérdés: a fantasy másik világban játszódik, azonban *A Gyűrűk Ura* más (történelem előtti) időben, de a mi világunkban, mivel a Professzor valójában egy elképzelt mitológiai rendszert, és nem egy másik vilá-got alkotott. Bár anno az iskolában tanultam arról, hogyan jöttek létre és mik a mítoszok, bőven hallottam új dol-gokat erről is, és teljesen új volt számomra a mitopoézis,

a mesterséges mítosz fogalma. Egyesével megvizsgáltuk azokat a mitológiákat, melyek hatottak Tolkienra: germán és északi mitológiák, kelta mitológia. Ezek története is ér-dekes volt, nem is szólva arról, hogy milyen elemeket vett és alakított át világa számára belőlük: a tündék például leginkább a kelta mitológia bizonyos szereplőire hason-lítanak, de nevüket a germán mítoszokból kapták. Mivel J. R. R. Tolkien számára rendkívül fontos volt katolikus hite, nem meglepő, hogy ezt bevallottan beépítette mito-lógiájába, bár olyan ügyesen, hogy sokan rá sem jönnek... Bevallom, nagyon érdekesnek találtam a Professzor vitáját barátjával, C. S. Lewisszal, aki úgy érezte, Tolkien művei-ben nem érhető tetten keresztény hite, míg Tolkien véle-ménye az volt, hogy Lewis Narnia-könyveiben túl direkt módon jelenik meg hitvallása.

Tolkien számára minden nyelv, amelyeket Középföl-de valamely lakójának szájába adott, több volt, mint egy újabb gondosan kidolgozott részlet: sokkal inkább drámai eszköz. Mivel filológus volt, műveit úgy írta meg és úgy helyezte keretbe, mintha ezek valódi, általa megtalált és le-fordított nyelvemlékek lettek volna, s ennek a játéknak így nélkülözhetetlen eleme volt egy vagy több olyan (fiktív) nyelv, melyet ma már nem beszélnek.

A Középfölde világának társadalmi-politikai beren-dezkedéséről szóló előadásból számomra az egyik legér-dekesebb információ az volt, hogy Pippin esküje szakrális elemeket is tartalmazott, amire a chaten Schreiner János hallgatótársam azt írta, hogy ez azt jelenti, hogy az eskü szövege valószínűleg nagyon régi és kötött volt, azaz min-denki ezekkel a szavakkal esküdött fel Gondor szolgálatára.

Szóval, sikerült elmenekülni Középföldre, habár másképp, mint gondoltam, mert kicsit kívülről vizsgáltuk Ankalimon vezetésével a Professzor világát és az általa al-kotott mitológiát. És hogy ez vajon nekem mennyire tet-szett? Azt hiszem, erre egyszerűen válaszolhatok: az őszi online Tolkien Kurzuson is részt veszek...

Kép: Magyar Tolkien Társaság (Facebook/Teams)

Írta: Durányik Roland (Roli)

Nyár végén a Megye legjobb szakácsai nagyszabású főzőversenyt és mulatságot rendeztek, melyre Középfölde minden népe meghívást kapott. Híres-neves szakácsok érkeztek messze földről, hogy elkészítsék és bemutassák népeik legfinomabb ételeit.

Sokunk bánatára idén elmaradt az MTT nagytábor, így mindannyian nagyon vártuk a lehetőséget, hogy együtt örülhessünk egymásnak még a nyáron valamilyen rendezvény keretein belül. Ez a hobbit főzőversenyen valósult meg augusztus 21-én délután. A rendezvénynek a Római-parton található Két Rombusz nevű hely adott otthont. A versenyzők 2-5 fős csapatokban nevezhettek egy grillen vagy bográcsban elkészíthető étellel.

Egészen későn, mondhatni az utolsó pillanatban jelentkeztem a versenyre, amikor néhány barátom meggyőződött, hogy csatlakozzak kis csapatukhoz. Maga az esemény délután zajlott, azonban mi, versenyzők jóval korábban érkeztünk a felkészülés miatt. Még egy vásárlást is beiktattunk reggelre, ahol beszereztük a hozzávalókat, valamint néhány kiegészítőt a jelmezeinkhez. Többen is a rendezvény hobbitos tematikájához vagy épp a saját „csapatidentitásukhoz” illő ruhát öltöttek, ám mi kissé kilógtunk a sorból: arcfestést viselő urukhaiokként érkeztünk a megyefiak közé, ruháinkon lisztes fehér kézzel.

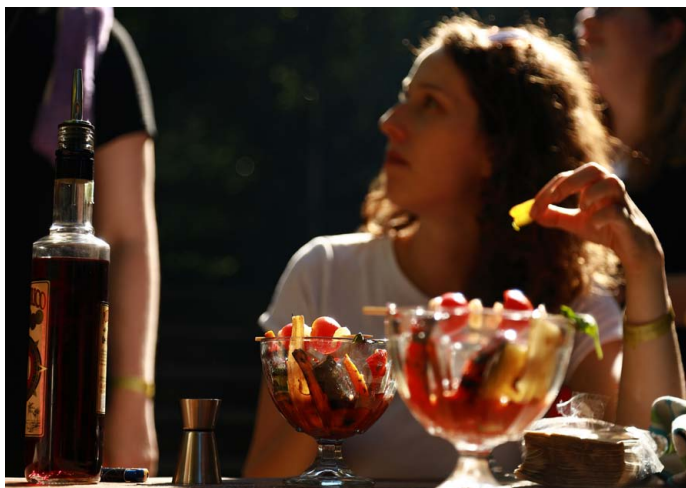

Fotó: Kostyál Zsigmond (Sú)

A vendégek a belépővel együtt megvásárolt jegyekkel járhattak körbe a versenyző csapatok között, és kóstolhatták meg az ízletes fogásokat. Finomabbnál finomabb ételek készültek: volt tarhonyás hús bográcsban, csörögefánk (édes vagy sós feltéttel), vörösborosgombás marharagu és még többféle ínycség. Sejtettük, hogy a zsűrinek nem lesz könnyű dolga, ám végül megérdemelten nyertek a díjazott csapatok, szívből gratulálok nekik!

A délután folyamán sokszínű, izgalmas programok várták a résztvevőket. Akik kalandokra vágytak, jelentkezhetek asztali szerepjátékra, akik tudásukat kívánták letesztelni, részt vehettek egy hobbitokról és a Megyéről szóló kvízen, de volt még dinnyemagköpő verseny és fűszerfelismerés is. Az igazi móka azonban csak az eredményhirdetés után kezdődött. A pompás lakomát követően kezdett igazán családiassá válni a hangulat, mikor estefelé előkerült néhány hangszer, és velük együtt a klasszikus MTT-s dalok is. Együtt énekelve vidáman nosztalgiáztunk, felidéztük a dalokhoz köthető élményeinket, és már meg is volt a tábori éjszakákat idéző, páratlan hangulat. De a dal nem maradhat tánc nélkül, így az este megkoronázásaként egy fergeteges tánccházslal zárult a mulatság.

Azt hiszem, mindannyiunknak nagyszerűen telt ez az együtt eltöltött nap, jó volt újra találkozni a rég nem látott barátokkal. Igazán hálás vagyok a szervezőknek, amiért összehozták ezt a rendezvényt, hiszen így még egyszer feltöltődhettünk a nyár végén, és még ebben a nehéz időszakban is kaphattunk egy nagy adagot abból a különleges élményből, amit csak az MTT-ben kaphat meg az ember.

Fotó: Kostyál Zsigmond (Sú)

Az érkezést követően hozzáláltunk a tűzrakáshoz és az előkészületekhez, majd a feladatokat egymás között felosztva nekifogtunk a főzésnek. Mi bográcsos chilis babot készítettünk, először egy vega, majd azt követően egy húsos verziót. A végeredménnyel elégedettek voltunk, finom lett, de minden csapat fantasztikusan jól főzött.

TOLKIEN KLUB GYŐRÖTT

Írta: Vaday Tamás

A 2019-es Tolkien Nap után jött a gondolat. Akkor már sokadszor, talán vagy nyolcadik alkalommal vettünk részt Katica lányommal Tolkien Napon, de nagyon távolinak tűnt a következő. Budapest is nagyon távol van, egy egész napos program kedvéért még autóbá ül az ember, de az már nem nagyon fér bele, hogy egy néhány órás programért, pláne hétköznap, nekiinduljon az ember. Aztán lassan összeállt a csapat: Rékával, aki az MTT alapító tagja volt, már nagyon rég ismerjük egymást, többször voltunk együtt Tolkien-napokon is; Vivivel egy kórusban ismerkedtünk meg, de a nagy felismerés akkor jött, amikor feltett egy fotót: a Francia Kék Szalonban egy üvegajtóra felfestette Moria kapuját. Te is?! Én is!

A 2020-as Tolkien Nap előtt leültünk beszélgetni. A helyszín megvolt, kiterveltük, mit tudnánk elképzelni, végigbeszélgettünk egy délutánt: előadások, rajzolás, kreatív programok, vetélkedő. A Tolkien Napra már úgy jöttünk, hogy tudjunk beszélgetni egy kicsit Ankalimonnal, aki megígérte, hogy mindenben támogat bennünket.

A következő héten nekifogtunk. Facebook-oldal, kérdőíves közvélemény-kutatás, sok-sok beszélgetés után kitűztük az első összejevetel dátumát. Megvolt a bevezető előadás címe, időpontja, előadója, nekiláttunk plakátot gyártani és kivinni könyvtárakba, iskolákba, meghirdettük a Facebookon, már a Szalon berendezését is megterveztük...

Aztán bezártak az iskolák, bezárt az ország, és végül a Covid megállította bennünket is... Az utolsó percben kellett lemondanunk az első összejevetelt.

Mire lazultak a szabályok, már kitört a vakáció, így őszre halasztottuk az indulást.

Nagy izgalommal készültünk szeptember 21-ére. Plakát, Facebook, e-mail meghívók, telefonok, és betelt a létszám. A Francia Kék Szalon Tolkien-díszbe öltözött: térképek, könyvek, makettek, bekeretezett puzzle, nem is szólva Moria kapujáról. Megtöltöttük. Ismerős és ismeretlen arcok (persze mind maszk mögé rejtve, így inkább csak szemeket láttunk egymásból). Rövid bemutatkozás után átadtuk a szót Orthmayr Flórának (Metaflórának), aki vállalta az első előadás megtartását. Metaflora segítségével először összeszedtük, milyen teremtményekkel is találkozhattunk Középföldén, aztán részletesen is végigvezetett bennünket Középfölde teremtményeinek során, a tündéktől a hobbitokon, törpökön, enteken, sárkányokon, orkokon át a balrogokig. Nagyon jól beszélgettünk, jókat mosolyogtunk és nevettünk a maszkok alatt, és fantasztikus volt érezni, mennyire egy nyelvet beszélünk a tizenkét évestől a hatvanhoz közelítőkig. Kicsit tervezgettük a jövőt

Fotó: Kovács Vivien

is, milyen jó lesz majd szabadtéri programot is szervezni, játszani, alkotni együtt.

A következő programunk az őszi szünet következtében novemberre csúszott át. A járványhelyzet súlyosbodása miatt megint késélen táncolt, hogy össze tudunk-e még jönni, de az előadás pont emiatt nagyon korlátozott létszáma hamar betelt, és végül Füzesy Tamás vállalta, hogy meglátogat bennünket. Most már a mélyvízbe ugrottunk fejest, hiszen nem könnyebb témát sikerült találnunk, mint a másodteremtést. Azt gondolom, hogy e sorok olvasói számára nem kell bemutatnunk, mit jelent Tolkien mítoszvilágában a másodteremtés, de nagyon jó volt ezt így összefoglalva végiggondolni, végigbeszélgetni, Platónról elindulva és a vallási háttérrel is megismerve megérteni Tolkien gondolatait. A hallgatóságban voltak új maszkok és mögöttük új arcok is, remek, hogy jó hírünk elindult a városban, s nagy öröm volt ismerősként viszontlátni az első összejevetel résztvevőit is. Az külön jó volt, hogy az előadás és a kérdések után még egy óra hosszat beszélgettünk, ismerkedtünk egymással, tervezgettünk.

Jó volt az időzítés, mert alig pár nappal később újból veszélyhelyzetet hirdetett a kormány, így ismét bizonytalanná vált, mikor tudunk újból találkozni, de annyit már biztosan tudunk, hogy készülünk rá, és alig várjuk! A jövőben szeretnénk rendszeresen találkozni, előadásokat szervezni, beszélgetni, játszani, kreatív programokat tartani. Ha tudunk, együtt készülünk majd a tavaszi Tolkien Napra, s bármily csodálatos helyszín a Francia Kék, talán még egyszer ki is nőjük, és fájó szívvel, de még nagyobb lelkesedéssel kell nagyobb befogadóterem után néznünk!

Ha szeretnéd felvenni velünk a kapcsolatot, szeretnéd értesülni programjainkról, kövess bennünket a Facebookon (facebook.com/tolkienklub.gyor), vagy írd nekünk a tolkienklub.gyor@gmail.com e-mail címre!

KÓSZÁK A KÉKEN – ŐSZEL

2020. szeptember–október

Írta: Kaszab Zsuzsanna (Melian)

A KószaKommandó erre az évre tervezett Kéktúra-járása nem egészen az elképzeléseink szerint alakult. Márciusban, rögtön az első alkalom után abba is kellett hagynunk. Mivel tavaszra és ősze terveztük a kéktúrák hétvégéket, a tavaszi karantén utáni folytatásként eleve a szeptember jöhetett csak szóba.

Volt némi bizonytalanság, mert a Zempléni-hegység közepén található István-kúti kulcsosház fenntartójától, a helyi erdészettől azt a visszajelzést kaptuk, hogy augusztusban felújítják az épületet, és szeptember közepére – a Kéktúra tervezett hétvégéjére – nem garantálják a befejezést... Ám augusztus végére az is kiderült, hogy a felújítás elmaradt, így semmi akadálya nem volt a szeptemberi programnak.

Csütörtökön kora délután indultunk a Keleti pályaudvarról, egy miskolci átszállással kora este értünk Sátoraljaújhelyre, ahol a Zemplén Kalandpark vadonatúj turisztaszállóján aludtunk, és a mellette lévő hotelben kaptunk vacsorát és reggelit. Kalandban is volt részünk, mert pénteken reggel volt annyi időnk, hogy kipróbáljuk a Zemplén Kalandpark libegőjét és canopyját (utóbbival drótkötélpályán átcúsztunk a Magas-hegyről a Szár-hegyre, kb. másfél perc alatt), és az igazi túra ez után kezdődött.

Első túranapunk végcélja Makkoshotyka volt, ahol egy frissen felújított parasztházban vártak bennünket vacsorával. Persze napközben már lelkesen gyűjtöttük a pecsétet a füzetekbe.

Második túranapunk a Zempléni-hegység közepébe vezetett. Itt szinte érintetlen a táj: hatalmas, összefüggő bükk-erdők, sziklabércsek és mély völgyek váltakoznak. Annyira távol voltunk minden településtől, hogy – más megoldás nem lévén – ezt az éjszakát a már korábban említett, felújítatlanul maradt István-kúti kulcsosházban kellett töltenünk, ahol sem áram, sem víz, sem felszerelt konyha nem volt, csupán néhány gyertya, kéttucat pele, kb. 300 méterre egy forrás és a ház előtt egy tűzrakóhely... Mivel aznap hosszú és látnivalókban gazdag útvonalat tettünk meg, szürkületre értünk oda, eléggé leharcolt állapotban – ám a tűz hamar lobogni kezdett, a mécsesek meggyulladtak, és hamarosan boldogan üldögtünk a lángok körül, vacsoránkat sütögetve.

Másnap – mivel tudtuk, hogy ismét hosszú út vár ránk – már reggel 7 órakor elindultunk, és bár csak Regécig jutottunk az eredetileg tervezett Boldogkőváralja helyett, elégedetten fejeztük be a túrát. Már csak Hidasnémetibe

kellett eljutnunk egy helyi, minden környékbeli aprófalut bejáró buszjáratral, és ülhettünk is a Keleti pályaudvar felé tartó IC-n, búcsúzva a Zempléni-hegységtől.

Négy hét múlva egy csütörtöki kora reggel ismét a Keletiben talált bennünket. Az októberi Kéktúra-szakaszon már a Cserehát volt a cél, bár az első napra visszatértünk a Zempléni-hegység nyugati nyúlványára, Regécre, a várhoz, ahová a szeptemberi túrán nem jutottunk el mindannyian. A délután folyamán belefutottunk eddigi legnehezebb útszakaszunkba, a megáradt Arka-patak völgyébe, ahol küzdelmes órákat töltöttünk a keskeny hegyi patak-ból szélesen hömpölygővé vált vízzel.

Szerencsére tudtuk, hogy a következő két napon a Cserehát lankái között könnyebb dolgunk lesz, bár az esős októberben összefüggő, cuppogós, ragacsos sártengerré dagadt dombháton sokat küzdöttünk. Alaposan megnéztük az elmúlt évek legnagyobb árvízi katasztrófáját a Hernádon, a

gibárti ipari műemlék vízierőművet, majd Encsen meglátogattuk Magyarország egyik legjobb éttermét, az *Anyukám mondtát* (térdig sárosan – de a személynél láthatóan találkozott már hasonlóan elvadult külsejű vendégekkel).

Harmadik túranapunk

kon a Cserehát mélyén jártunk, szépnevű falvacskák között: Fancsal, Baktakék, Nyésta. Utolsó szállásunk Nyéstán volt, ami – a közelben lévő Szanticskával együtt, ahol két Tolkien Tábor is volt – Magyarország legkisebb települései közé tartozik. Kedves vendégházban vártak bennünket, másnap pedig igazi őszi közepi ködben indultunk el az utolsó túranapunkra, ami csupán néhány kilométer volt, ám akkora sárdagonyára leltünk utunk közepén, hogy másodpercekig csak álltunk tanácstalanul, hogyan tovább...? Ám nem volt más lehetőség, tovább kellett gázolnunk az előttünk kis idővel arra hajtott tehéncsorda nyomában, kis könnyítést az út menti erdő széle adott csupán.

Hazafelé, a vonaton már arról beszélgettünk, hogy a novemberre tervezett utunk mennyire bizonytalan – és jól éreztük: a koronavírus-járvány miatti újabb lezárások nem tették lehetővé az év utolsó Kéktúráját – a következő időpont jövő március, és már most nagyon várjuk, hogy folytassuk a Cserehátban, és eljussunk a Kószákkal az Aggteleki-karszt délkeleti csücskéhez.

Fotó: Kaszab Zsuzsanna (Melian)

KREATÍV ONLINE MŰVÉSZETI TALÁLKOZÓ, AVAGY A KOMT EGY RÉSZTVEVŐ SZEMÉVEL

2020. november 26–29.

Írta: Csuti Szilvia (Alustriel)

Ez az év, azt hiszem, mindannyiunk életében arról szólt, hogy új, eddig ismeretlen akadályokkal kellett megküzdenünk, amellet, hogy megpróbáltuk az élet normális folyásának legalább a látszatát fenntartani. Ez kisebb-nagyobb mértékben sikerült is, bár ez az év sok szempontból mégis az elmaradt dolgok éve volt. Elmaradtak koncertek, fesztiválok, de ami talán a leginkább fáj, hogy elmaradtak a hagyományosan többnapos MTT-s rendezvények. Tavasszal még volt egy szemernyi remény arra, hogy a tábor meg lesz tartva, de aztán a szervezők úgy döntöttek, hogy nem kockáztatnak. Ekkor még bíztam abban, hogy őszre a járványhelyzet csillapodik annyira, hogy meg lehessen tartani a szokásos őszi rendezvényünket, a Kreatív Őszi Művészeti Találkozót. Látv a szeptemberi számokat, ez a remény is szertefoszlott. Teljesen elkeseredtem, ugyanis 2010 óta minden évben ott voltam a KÖMT-ön. Minden évben. Táborot hagytam ki, de KÖMT-öt egyet sem. Megsemmisülve görgettem a Facebookot, amikor is jött az értesítés, hogy FQ posztolt valamit az egyik MTT-s csoportba. Itt szembesültem először az online KÖMT lehetőségével. Egyelőre csak igényfelmérés zajlott, egyáltalán van-e olyan, akit ez a rendezvény – ami számomra amúgy mindig is inkább a közösségi élményről szólt – érdekelt ilyen formában is. Szerintem még ők is meglepődtek, hogy mennyi ember ugrott rá rögtön a témára.

Aztán a terv valósággá vált. Megérkezett a jelentkezési lap, és még ekkor is nagyon szkeptikus voltam abban a tekintetben, hogy mit várjak egy ilyen rendezvénytől. Hogy valójában jó lehet, az – megvallom őszintén – ezen a ponton nem is feltétlenül merült fel. Aztán egy kedves barát rám írt, hogy ugye jelentkezem, és nem kerülte el a figyelmem az, hogy eddig és eddig van a határidő. Én pedig úgy voltam vele, hogy ha már ez az év elvett tőlünk rengeteg olyan időt, amit normál körülmények között együtt tölthetünk volna, akkor mutassuk meg, hogy még ebben a helyzetben is sikerül valami olyat csinálni, ami előtte lehetetlennek tűnt.

Az egész rendezvény két nagy platformon zajlott: Microsoft Teamsen és Discordon. Már akkor éreztem, hogy jó helyen vagyok, amikor megláttam a Discord szerver szobáit és voice channeljeit. A teljesség igénye nélkül: szervezői pihenő, aula, bejárati ajtó, horkolás szoba, zene-szoba. Egyszerűen szürreális volt, és a szó legjobb értelmében. A szervezői pihenőben konkrétan szerepjáték folyt, és a szerepjáték kerettörténete az volt, hogy KÖMT-ön

vagyunk. Mármost fizikailag. És kb. seperc alatt átlénygülttem a „KÖMT-szervező vagyok” vagy „sima mezei KÖMT-öző vagyok” szerepbe. Aztán péntek este lett a Discordon egy dohányzórend is, hiszen nincsen KÖMT dohányzóhely nélkül. Ez volt az a szoba, amit másnap az egyik szervező meglátogatott, és csak annyit mondott nekünk, hogy reméli, jól fel vagyunk öltözve, nehogy megfázzunk, illetve a csikkeket legyünk szívesek a kihelyezett befőttesüvegbe dobni, vagy kollektív csikkszedés lesz az indulás előtti programunk. Az ilyen apróságok és a szerepjáték a szervezői pihenőben adtak egy olyan keretet a rendezvénynek, ami miatt a jelenlegi lehetőségekhez képest maximálisan megkaptam a KÖMT-élményt.

A műhelyek pedig, amikre jelentkeztem, egytől egyig rendkívül zseniálisak voltak. Megtornáztathattam a szemem, hallhattam előadást a vikingekről, a PCR-tesztről, tünemezelhettem, és végül elmerülhettem egy kis közép-földei szerepjátékban. Ezek a programok egytől egyig nagyon színvonalasak voltak, és csak ritkán adódott technikai nehézségem – természetesen az is a szerepjáték alatt, amikor pedig fontos lett volna interakcióba lépni a többiekkel. De megoldottuk, és minden annyira szuper volt, hogy arra nincsenek szavak.

Azonban a koronát az egész rendezvényre a szombat esti bulika tette fel. Nagyon szkeptikus voltam a bulival kapcsolatban. Hiszen hogy lehetne hozni a bulihangulatot online?! Nos, a *Rumadai*, majd a *Macarena* közös eltáncolása, később a *Toxicity*, az *In The End* és a *Beelzeboss* közös eléneklése megadta a választ erre a kérdésre. Aztán vasárnap este a dohányzórendben a „tömeg”.

Igazából nehéz megfogalmazni egy vagy két mondatban, hogy mit is érzek a rendezvénnel kapcsolatban. Jó volt, mert a lehetőségekhez képest a szervezők a maximumot nyújtották, és egy annyira überkirály dolgot sikerült összerakniuk, amit legvadabb álmaimban sem gondoltam volna, és szerintem ők sem. Ugyanakkor rossz volt, mert attól, hogy ugyan láttam az arcukat, és „együtt jártunk ki cigizni”, együtt táncoltunk, mégis mindenki messze volt tőlem, és ez nagyon-nagyon felerősítette a hiányérzetet. Tudjátok, amikor valamit észre sem veszel, mert annyira természetes része az életednek, aztán amikor ez eltűnik, akkor rád szakad egy olyan borzasztó hiányérzet, aminek nem is feltétlenül tudsz nevet adni eleinte. Hát nekem egy KOMT kellett hozzá, hogy rájöjjen, hogy az MTT-s család az, amitől ez az év megfosztott – legalábbis a személyes részétől.

KARÁCSONY A MONITOROK ELŐTT - MTT KARÁCSONY ONLINE

2020. december 18.

Írta: Selmeczi Szonja (Níniel-Nienor)

Évek óta hagyomány az MTT-ben, hogy december közepén összegyűlünk, és egy kicsit közösen ünnepeljük a közelgő karácsonyt. Tavaly nem tudtam részt venni rajta, és félttem, hogy a vírus miatt idén amúgy sem lesz. Nagyon megörültem hát, amikor kiderült, hogy bizony lesz MTT Karácsony, holmi vírus nem állhatja az útját. Ez az egyik kedvenc kisorrendezvényem, mert bár mindig szép számmal meg szoktunk jelenni, a hangulat mindig családias, és érezni lehet a várakozás örömeit a levegőben. Én magam nem vagyok valóságos, de az adventi napok és a szeretet ünnepe számomra az év legszebb időszaka.

Már kezdek hozzá szokni az online rendezvényekhez, és a meghirdetéstől kezdve lelkesen vártam az MTT Karácsony Online-t. A készülődés számomra hetekkel korábban elkezdődött, amikor megkaptam a nevet, akinek titkos angyalkaként ajándékot kellett készítenem. Mivel idén nem tudtuk személyesen átadni egymásnak a kis meglepetéseket, ezért postán adtuk fel a csomagokat. A Facebook-eseménynél folyamatosan tájékoztattuk egymást; akihez megérkezett a csomag, megírta a többieknek, így ha az ajándékozott nem is tudta, kitől kapta, de a küldő legalább megnyugodott, hogy célba ért a küldemény.

December 18. péntek este gyűltünk össze Teamsen. Sokan voltunk, talán az online csatlakozási lehetőség miatt picit többen is, mint szoktunk. Hivatalosan fél 7-ig volt gyülekező, ezt kicsit túllépve, kis késéssel kezdődött az első program, a pásztorjáték. Azt kell mondjam, zseniálisan sikeredett. Nem vagyok a pásztorjátékok nagy rajongója, de ezen őszintén tudtam nevetni. Jézus fogantatása, a szálláskeresés és a Kisjézus születésének története modern környezetben játszódott, ahol a projekt kilenc hónapja alatt számtalan meetinget tartottak az angyalok a felmerülő problémák orvoslására, Mária Skype-híváson keresztül értesült Isten tervéről vele, és a betlehemi Airbnb-szállások mind megteltek a nagy napra. Tényleg borzasztóan jól sikerült a pásztorjáték, a szöveg tökéletesen hihetően ültette át a történetet a mai korra, mindenki ráismerhetett benne a saját életének kihívásaira is, és a színészek is nagyon jók voltak. A műsort a kórus zárta: tagjai

otthon énekelték fel a saját dallamaikat, és ebből állt össze a videóban egy dal.

Ezt követően történt az ajándékozás. Itt az is fontos volt, hogy az ajándékozók hagyott valami nyomot vagy leírást arra vonatkozóan, hogy ki is ő. Izgalmas volt végignézni a kicsomagolást és az ajándék megmutatását. Mókás volt, amikor a jelek és az ajándék alapján én már rég tudtam, ki küldte a csomagot, de az ajándékozott még bőszen gondolkodott, és találgatott. Persze volt, hogy én se tudtam, ki lehetett a tit-

kos angyalka, voltak nagy meglepetések is. Sok kézzel és szeretettel készült ajándék lelt gazdára, jó volt látni az örömet az ajándékozottak arcán. Én is nagyon örültem, hogy az ajándékozottamnak tetszettek a makramé díszek, amiket nagy gondal csomóztam, viszont sajnos az én ajándékomat

Kép: Microsoft Teams pillanatkép elnyelte a posta feketelyuka. Még reménykedem, hogy hamarosan megérkezik. Az lenne az igazi karácsonyi csoda.

Az ajándékozás után átmertünk Discordra, ahol kezdődött a karácsonyi kvíz. Én ezen már nem vettem részt előben, de később végigjártam, és bizony voltak nehéz kérdések. Nem is végeztem túl előkelő helyen, pedig azt hittem, nagyon otthon vagyok a karácsony témában. Úgy tűnik, annyira mégsem.

Az utolsó hivatalos program a Random Tolkien nevű játék volt, ahol Wikipédia szócikkek között ugrálva kellett eljutni a végcélként kijelölt oldalra, mindez időre ment.

Közben tematikus Discord-csatornákon lehetett beszélgetni vagy akár filmet nézni, de úgy tűnt, hogy a többség a hivatalos programokon vett részt, az extra csatornákon nem volt nagy élet. A keménymag éjfélig még skribblt játszott tematikus, tolkien vagy MTT-s szavakkal.

Bár én is eléggé utálok, hogy nem lehet előben találkozni és nincsenek rendezvények olyan formában, ahogy eddig megszoktuk őket, de nagyon örülök, hogy az MTT Karácsony nem maradt el, és online is nagyon jól működött. Hangulatos kis rendezvény volt, köszönet a szervezőknek, hogy egy kis ünnepi hangulatot csempészték ezekbe a nyomorúságos időkbe. Kezdtém elhinni, hogy 2020-ban is lesz karácsony.

Lassi Laurië XVIII.1 | 11

Eru feleltethető meg az Elohimnak, mint minden Istene; Ilúvatar pedig a JHVH-nak, mint az ember Istene, vagyis egy sokkal személyesebb név. Az Eru azt jelenti, hogy „Egyetlen”, Ilúvatar pedig annyit tesz: „mindenek Atyja”. A két jelentésből is már jól látszik a kapcsolódás Istenhez, hiszen az Ilúvatar sokkal személyesebb, mint az Eru, és nem is véletlenül használták Ardán az Ilúvatar nevet. Az Isten szó fordítása sok nyelvben szintén értelmezés is egyben. Latinban a *Deus* „égít” jelent, a *Gott* vagy *God* gyökere az indogermán *ghu*, jelentése: „segítségül hívni, imádni”. A szláv *Bog* az iráni *baga* vagy az ó-indiai *bhagab* szóból származik: „javak szétszórója, úr”. Tolkiennál a neveknek óriási jelentőségük volt. Míg *A hobbit*ban körülbelül 40-50 név található, addig *A Gyűrűk Urában* 600 feletti ez a szám – ezek csak személyek, szörnyek és egyéb lények nevei, a helységnevek ezen felül vannak (Shippey, 91. o.).

A teremtésmítoszokról

A világ keletkezésével foglalkozó tudományágat nevezzük kozmogóniának. Hogy mi a műfaja a bibliai teremtéstörténetnek, nehéz pontosan megállapítani, mert lehet saga, legenda, mítosz, népmese, etiológia, elbeszélés és teológiai narratíva is. Karl Barth nagyon találóan ír a teremtésről (43. o.): „A mítosz a legjobb esetben is csak paralellje az exakt tudománynak, azaz a mítosz is csak szemlélteti, ami már előbb itt volt és mindig itt is lesz. A mítosz az élet és a halál, az álm és a felébredés, a születés és a meghalás, a reggel és este, a nappal és éjszaka nagy problémáját ábrázolja. Ez a téma minden időben foglalkoztatja az embert s annyiban időtlen kérdés is.”

Teljesen igazolja ez az állítás a tolkien mítosz és teremtéstörténet kapcsolatát. Ez egy szemléltetőeszköz, hogy a nagy igazságokat – legalábbis egy részüket – mi, emberek is meg tudjuk érteni. Barth szerint, ha be szeretnénk sorolni a teremtéstörténetet valamilyen kategóriába, akkor leginkább mondának nevezhetnénk. Ezt arra alapozza, hogy mindenféle kezdetről szóló történet vagy gondolat csak elképzelés lehet és nem történelmi tény – hiszen senki ember nem volt ott akkor –, de a mi hitünk szerint a bibliai teremtéstörténet valóságos történet is. A szerzőt vagy szerzőket ugyanis ihletett íróknak mondjuk, akik a Szentlélek hatására és sugallatára írtak. Ezekből az

írásokból áll a Szentírás. Ezáltal nem kérdőjelezzük meg a hitelességüket – egyébként, ahogyan a történet igazát sem tudjuk bebizonyítani, úgy a hamisságát sem. A Zsidókhoz írt levél írója éppen ezt fogalmazza meg: „Hit által értjük meg, hogy a világokat Isten szava alkotta, úgyhogy a nem láthatókból állt elő a látható.” (Zsid 11,3). Ehhez pedig személyes hit és meggyőződés kell. Azt pedig, hogy miért van ennyiféle teremtéstörténet, Török István így fogalmazza meg: „saját teremtmény-mivoltunk ismeretében gyökerezik a teremtéshit” (Török, 117. o.). Szerinte a lényeg, hogy egyrészt csak következtethetünk a teremtésre,

másrészt a teremtés hit kérdése. Tolkien

keresztényként azt vallotta, hogy Isten

teremtette a világot. Ez a hit pedig

meglátszik a műveiben is, hiszen

mitológiát akart írni Anglia szá-

mára, és szerette volna, ha az

igaz alapokon nyugszik. A

Heidelbergi Káté magyaráza-

tához Fekete Károly hozzáfű-

zi, „teremtéshit nélkül nincs

keresztény hit” (Fekete, 119. o.).

Olyan válaszokat kapunk a

teremtés történetében, ame-

lyek elengedhetetlenek a keresz-

tyénséghez és az üdvösségünkhöz

– többek között például, hogy az

ember hogyan lett bűnös. Tehát nem ter-

mészettudományos magyarázatokat ad a terem-

téstörténet, hanem bemutatja az Atyát és az ember vele

való kapcsolatát. Ami itt le van írva, az mind kép, szimbó-

lum, metafora. Török is hasonló fogalmaz meg arról, hogy

hogyan kell a teremtéstörténethez hozzáállni (118. o.): „nem

a létezés, hanem a lét értelme, nem a világ, hanem az üdvös-

ség szempontjából kell megközelítenünk”.

A Közel-Keleten a teremtés és az özönvíz története a

legtöbb kultúrában fennmaradt, többek között a sumér,

akkád, egyiptomi területeken. Az ott lakó embereket érde-

kelték ezek a kérdések. Ezek azonban különböznek a bib-

liai teremtéstörténettől, mivel a Bibliából hiányzik „Isten

családfája” – a *theogónia* –, az istenek közötti konfliktus, az

eredeti káosz kérdése, a monoteizmus egyedülivé válása

és az emberek felértékelése.

Több típusba lehet sorolni a teremtésmítoszokat.

Westermann négy típust határoz meg (86–87. o.):

1) teremtés megformálás vagy munka által; 2) teremtés

(nemzés és) szülés által; 3) teremtés harc által;

4) teremtés ige által. Az első kategóriát megtaláljuk a

Biblia elején az 1Móz 2-ben. A negyedik is erősen

(énekek) visszhangoznak itt, amelyekben Vejnemöjnen megteremti és berendezi a világot.

Az **Ainulindalë** a „szférák zenéjének” fogalmát is felidézi. Boethius „*De institutione musica*” című könyvében három részre osztotta a zenét – fontossági sorrendben: 1) A világmindenség zenéje – „leginkább az égi jelenségekben, az elemek összetételének egymásra hatásában, vagy az évszakok változatos egymásutánjában figyelhető meg” – például bolygók, nagy testek mozgása. 2) Az ember zenéje – „ezt mindenki megérti, aki magába száll”. 3) A hangszerek zenéje – ez magáért beszél. Az ainuk muzsikájában Boethius mindhárom zenéje szerepel. Eru hagyja az ainukat zenélni, bár kérdés, mennyire engedi őket kibontakozni. Ez a zene a világot írja le, tehát a világ végéig szól, amikor Isten egy még nagyszerűbb dallamot hoz majd létre, amit úgy hívunk, „új ég és új föld”.

Források:

- Barth Károly: *Kis dogmatika*. Országos Református Missziói Munkaközösség, Budapest, [1948].
- Bassham, Gregory (szerk.); Bronson, Eric (szerk.): *A Gyűrűk Ura filozófiája*. Édesvíz Kiadó – Bestline, Budapest, 2004.
- Berkhof, Louis: *Systematic Theology*. The Bath Press, Bath, 2003.
- Biblia. Magyar Bibliatársulat, Budapest, 2014. Elérés: <https://www.abibliamindenkie.hu/>
- Birch, B. C. (et al.): *A Theological Introduction to the Old Testament*. Abingdon Press, Nashville, 2005.
- Birzer, Bradley J.: *J.R.R. Tolkien's Sanctifying Myth: Understanding Middle-earth*. ISI Books, Wilmington, 2002.

- Boethius a háromféle muzsikáról. *Muzsika* 48. évf. 2. szám (2005. február) Elérés: <https://epa.oszk.hu/00800/00835/00086/1646.html>. Letöltve: 2021.01.19.
- Cabal, Ted (szerk.): *The Apologetics Study Bible*. Holman Bible Publishers, Nashville, 2007.
- Carpenter, Humphrey (szerk.): *The Letters of J.R.R. Tolkien*. Houghton Mifflin Company, New York, 2013.
- Chance, Jane: *Tolkien the Medievalist*. Routledge, London, 2003.
- Drout, Michael D. C. (szerk.): *J.R.R. Tolkien Encyclopedia*. Routledge, New York, 2007.
- Fekete Károly: *A Heidelbergi Káté magyarázata*. Kálvin Kiadó, Budapest, 2013.
- Gál Ferenc: *Dogmatika*. Apostoli Tanszék Kiadó, Budapest, 1990.
- Garbowski, Christopher: *Recovery and Transcendence for the Contemporary Mythmaker, The Spiritual Dimension in the Works of J.R.R. Tolkien*. Walking Tree Publishers, Zurich-Bern, 2004.
- Heiler, Friedrich: *Erscheinungsformen und Wesen der Religion*. Kohlhammer, Stuttgart, 1979.
- Hilberath, B. J. (et al.): *A dogmatika kézikönyve*. Vigilia Kiadó, Budapest, 1996.
- Martinez, Michael: *What are the Religions of Middle-earth?* Elérés: <https://middle-earth.xenite.org/religions-middle-earth/>. Letöltve: 2020.04.09.
- Müller, Gerhard Ludwig: *Katolikus dogmatika, a teológia tanulmányozásához és alkalmazásához*. Kairosz Kiadó, Budapest, 2007.
- Pödör Dóra (szerk.), Nagy Andrea (szerk.), Füzesy Tamás (szerk.): *J. R. R. Tolkien – Fantázia és erkölcs: a Magyar Tolkien Társaság jubileumi tanulmánykötete*. Magyar Tolkien Társaság, Budapest, 2012.
- Shippey, Tom: *J.R.R. Tolkien: Author of the Century*. Harper Collins Publishers, London, 2000.
- Tolkien, J. R. R.: *A szilmarilok*. Európa Kiadó, Budapest, 2012.
- Török István: *Dogmatika*. Protestáns Teológiai Intézet, Kolozsvár, 2006.
- Trencsényi-Waldapfel Imre: *Mitológia*. Typotex, Budapest, 2010.
- Westermann, Claus: *Az Ószövetség teológiájának vázlatja*. Budapesti Református Teológiai Akadémia, Budapest, 1993.
- Wood, Ralph Cecil: *The Gospel According to Tolkien: Visions of the Kingdom in Middle-earth*. Westminster John Knox Press, London, 2003.

Kép: Eruanna [TLV 2013/2014]

MÁGIA ÉS MÁSODTEREMTÉS

Írta: Karakas Dániel

Tolkien műveit szokás fantasynek titulálni, hiszen emberfeletti (vagy emberalatti) lények népesítik be világát, kik olykor csodálatos dolgokat hajtanak végre, mondhatni mágiát hívnak segítségül. Minden megvan, amit a műfaj kedvelői csak várhatnak: varázslatos fegyverek, sárkányok, titokzatos mágusok, de legtöbbjük működése, a történetben való megnyilvánulása nem olyan látványos, nem olyan központi, mint a napjainkban megjelenő fantasy történetekben vagy filmekben megszokhattuk.

Emlékszem, hogy számomra kisebb csalódás volt, mikor *A Király visszatér* rendezői változatában bemutatott jelenetről, ahol Saruman a botja végéből tűzlabdát lő Gandalfra, kiderült, hogy csak a film készítőinek kitalációja, és Tolkien művében ilyen látványos varázslat – különösen abban a jelenetben – nem történik. Vagy tekintsük Gandalfot, a „mágust”, ki különösen Fehér Gandalfá válását követően jelentős hatalommal rendelkezett, ám a legkomolyabb varázslat, amit láttunk tőle, az néhány faág lángra lobbantása és a Gyűrűlidércek fényvel való elűzése volt.

Tolkien világát egyértelműen körbelengi valamiféle varázslat, a természetfölötti ott lappang szinte összes művének minden oldalán, azonban olyan mélyen beleépül a történetbe, hogy első ránézésre olykor igen nehéz megállapítani, a Professzor mit is tartott pontosan „mágiának” az általa kitalált világon belül, és mi az, ami csak nekünk, hétköznapi olvasóknak a hétköznapi világunkból nézve tűnik annak.

A Pallas nagy lexikona ezt mondja a mágiáról: „*az a csodás hatalom, melynél fogva rejtélyes módon, természetfölötti eszközök segítségével, a természet rendjétől eltérő csodás dolgokat vihetni véghez*”. Ez a jelentés egészen helytálló, azonban feltételezi, hogy létezik egy egzakt megfogalmazása annak, hogy mi a természet rendjének megfelelő, és mi az, ami eltér attól. Ilyen szétválasztást Tolkien természetesen nem tett, hiszen a saját világunk mitikus eredetét és múltját írta meg, és egy ilyen mű esetén alapvetően nem szükséges a fizika törvényeit boncolgatni.

A 155. számú levelében azonban maga Tolkien is bevallja, hogy talán alaposabban kellett volna foglalkoznia ezzel a témával. Ebben a levélben felidézi Galadriel Samuhoz intézett szavait: „*Hiszen ez olyasmi, amit a te néped varázslatnak tart, azt hiszem; bár nem tudom pontosan, ezen mit értesz; úgy látszik, ugyanezzel a szóval jelölik az Ellenség szemfényvesztéseit is. De ez, ha tetszik, Galadriel varázslata. Hát nem azt mondtad, hogy szeretnél végre tündévarázslatot látni?*”

Látszik ebből, hogy amit az egyik nép Ardán varázslatnak tart, az a másik számára magától értetődő, mindennapos.

Kép: Hernádi Janka (Hirfael)

Ahhoz, hogy megértsük, miért van ez, meg kell még vizsgálnunk egy nagyon fontos tolkien fogalom jelentését is: a másodteremtését.

A másodteremtés egyaránt jelenti azokat a csodálatos, „természetfeletti” cselekedeteket, amelyeket olykor a legendárium szereplői hajtanak végre, és azt az alkotói folyamatot, mely egy Középföldrehez hasonló összetettségű kitalált világ kialakítását és tartalommal való megtöltését foglalja magában. Ez utóbbi inkább a filozófia iránt fogékonyakat és az irodalomkutatókat érdekelheti, viszont akik arra kíváncsiak, mi volt Tolkien hozzáállása a mágiához, azoknak mindenképp meg kell ismerkedniük a másodteremtés első jelentésével.

Tolkien műveiben a természetfelettit a másodteremtéssel magyarázza: miképp Eru megteremtette a mindenséget – ez az elsődleges teremtés – úgy az ő gyermekei, főleg az ainuk és a tündék hatalmat kaptak, hogy a rájuk bízott világ teremtését befejezzék, beteljesítsék. Ez a legtokéletesebb alkotási folyamat, és mivel a teremtés folytatása, ezért nyilvánvalóan kívül áll a teremtett világ szabályain. A másodteremtés azonban sosem múlhatja fölül, nem változtathatja meg az eredeti teremtés alapvetéseit, csak kiteljesítheti azt. Melkor és szolgálai többször megpróbálták áthágni ezt a szabályt, de sosem jártak sikerrel.

A másodteremtő képesség inherens, nem tanult, hanem „születéstől” meglévő képesség, mely véges, így el is apadhat, és jellemzően ezt a képességet a valák, maiák és kisebb mértékben a tündék és törpök birtokolják. Ezen népek számára a másodteremtés magától értetődő dolog, lényük része, számukra nincs is talán szükség arra, hogy mibenlétét valaki megmagyarázza. A halandó népek számára azonban ez a képesség szinte elérhetetlen, így rögtön természetfelettivé és rejtélyessé válik.

A 155. számú levélben Tolkien megemlíti két görög kifejezést: *goéteia* (γοητεία – nagyjából jelentése boszorkányság) és *mageia* (μαγεία – nagyjából jelentése varázslás). Ezek többnyire ugyanazt jelölik, ám míg az elsőhöz hagyományosan inkább negatív jelentés társul, addig a másodikhoz inkább pozitív. Tolkien azonban más, sajátos jelentést is kapcsol ezekhez. Az ő nézetei szerint a *goéteia* afféle illúzió, szemfényvesztés (gondoljunk az „Ellenség szemfényvesztéseire”), míg a *mageia* kézzel fogható eredményeket hoz.

A *goéteia* eredeti és tolkien-i jelentéséből adódna, hogy az főleg az Ellenséggel hozható összefüggésbe. Ide tartozik

például, mikor Sauron szemfényvesztéssel csalja törbe Gorlimot, ki azt hiszi, a feleségét látja az ablakban. De eszünkbe juthat, hogy maga Lúthien is vámpírdenevér alakját vette föl, hogy átjusson Angband öreire, így láthatjuk, nem csak a Gonosz él ilyen eszközökkel.

A *mageiáról* már bővebben beszélt Tolkien, mert ez az, ami a legközelebb áll ahhoz, amit ő másodteremtésnek nevezett. A *mageia* ugyanis kézzel fogható eredménnyel bír, és maradandó változást okoz a világban. Ide tartozik a Gyűrűk elkészítése, de az is, mikor Gandalf lángra lobbant egy faágat.

Tolkien láthatólag megtartja a két fogalom alapvető morális irányultságát, ám fontosnak tartja megjegyezni, hogy egy olyan történetben, mint az övé, ahol a szabad akarat, a kísértés és a rossz döntések következménye központba kerül, az efféle kötött jelentéseknek nem igazán van létjogosultsága. Az ő számára a mágia alapvetően egy eszköz, és morális töltetét, mint minden eszközt, a felhasználás módja határozza meg.

A tündék és az ainuk a másodteremtést arra használják, hogy újat teremtsenek, meglévő dolgokat szebbé

Kép: Matola Szilvia (Hemhet) [Művészeti Pályázat 2020]

ám ez utóbbi is magyarázható lenne alapos génmutációk sorozatával, ami egy hobbit szemében továbbra is mágia lenne, de például egy mai ember számára már többnyire felfogható folyamat.

Mindezek alapján talán jól láthatjuk, miért volt olyan nehéz a Professzor számára is, hogy meghatározza, történeteiben mi a mágia. Látványos varázslatokat nem nagyon kapunk tőle, viszont kapunk filozófiai mélységet a jóról és gonoszról, a köztük lévő vékonyka határról, illetve a művészetről mint a teremtés eszközéről. Mindez onnantól válik valóban természetfelettivé, hogy viszonyítási alapnak a halandó embereket vesszük.

Az Ellenség mágiája ennek gyökeres ellentéte. Az ő célja ugyanis nem a teremtés, hanem a pusztítás, nem a szép megtartása, hanem kicsúfolása. A gonosz a mágiát nem csak mint eszközt használja, hanem önmagáért szereti és vágyik rá, mert hatalom forrása, amivel uralkodhat mások felett. Az efféle mágia mindig elítélendő. Tolkien számára a mágia lehető legszörnyűbb és legelítélendőbb formája a szabad akarat elnyomása. Ennek tökéletes példája az Egy Gyűrű, mely mint eszköz pontosan ezt a célt szolgálja.

Tolkiennál éppen ezért nem is nagyon találkozunk olyannal, hogy egy halandó mágikus hatalommal rendelkezne, vagy ha látszatra mégis, annak mindig bonyolultabb magyarázat áll a háttérében. A mágusok nem emberek, hanem emberi testet öltött maiák. Aragorn gyógyító ereje esetleg visszavezethető tünde felmenőire, vagy, ahogy a 155. levélben Tolkien is utal rá, akár tudományosan is magyarázható, és betudható gyógyító hipnózisnak. Ebben a tekintetben Tolkien meglehetősen konzisztensnek mutatkozott, ám így is akadnak kérdéses elemek. A sokat emlegetett levélnek van egy elküldetlen utolsó bekezdése, melynek végére a professzor az alábbi mondatot biggyesztette: „*De talán a númenoriak »varázslatot« használtak a kardjaik készítéséhez?*”. Ezzel valószínűleg a hobbitok által a Sír buckákban talált pengékre (is) utalhat, melyek valóban különleges tulajdonsággal bírtak, hiszen képesek voltak megsebezni a Boszorkányurat. Ugyancsak kivételes eset Beorn, ki „bőreváltó” lévén képes volt medve alakját felvenni. Az ő esetében a kifogás, ha úgy tetszik, az lehet, hogy ő *A hobbit* egy szereplője, mely történetet Tolkien eredetileg nem szándékozott belevonni az általa írt mítoszba, és ezért olyan dolgokat is beleírt, amiknek a szigorúbb szabályok alapján felépült nagyobb történetben nem sok keresnivalója lett volna.

A néhány kivételt leszámítva azonban kimondhatjuk, hogy az emberek mágiával való kapcsolatának határa az, hogy varázslatos erővel felruházott tárgyakat birtokolnak és használnak. Ez azonban Ardán sosem egy biztonságos dolog, és hogy miért, arra Tolkien a *Morgoth-elemnek* nevezett jelenségben ad választ. Ennek lényege, hogy

TÜNDE SZÓPÁROK

Írta: Bartók Nagy Tamás (Toma)

A tünde nyelvek mind abból az ősi primitív quend nyelvből (Primitive Quendian) alakultak ki, amit még a Cuiviénen partján kezdtek beszélni; a nyugatra vándorlás és egymástól elszakadás azonban megbontotta a nyelvi egységet. A két legismertebb, egyúttal legkidolgozottabb nyelvnek, a quenyának és a sindarinnak az utolsó közös őst közös eldarinnak (Common Eldarin) nevezzük.

A nyelvi változások belső szabályosságokat szoktak követni, azaz egy bizonyos hang a megfelelő körülmények között egy másik meghatározott hanggá alakul (vagy eltűnik, megnyúlik stb.). Ez a szabályos hangmegfelelés törvénye – az egyik utódnyelv adott hangja mindig a másik utódnyelv (másféle) adott hangjának felel meg. Például a rekonstruált proto-kelta szó eleji /kw/ hangkapcsolat a walesi nyelvben /p/-vé alakult, az írben

viszont /k/-vá. Így lett a 'négy' jelentésű feltételezett kwetwares alakból a mai pedwar és ceathair. A walesihez hasonló változás játszódik le a sindarinban is – a quenya viszont ilyen esetekben megtartja a /kw/-t.

A következő szöszedetben ezek a hangmegfelelési szabályosságok figyelhetők meg – de a táblázatokat nem töltöttük ki teljesen. A hiányzó quenya vagy sindarin értékek megállapításához tanulmányozd a megadott példákat! Blokkonként egyféle új szabály jelenik meg, de a korábbi blokkok szabályaira is szükséged lehet.

(Megjegyzés: az itt szereplő quenya vanda szó Tolkien egy korábbi nyelvi koncepcióját tükrözi, később a mando alakot használta helyette.)

	quenya	sindarin	magyar
I. szabály	mírë	mír	ékszer
	yanta	iant	híd
	1.	ang	vas
II. szabály	luinë	2.	kék
	ausa	auth	homályos jelenés
	tiris	tirith	örség
	hísië	híth	köd
	isil	3.	hold
	rúsë	4.	harag
	5.	thang	(el)nyomás
	tasarë	6.	fűzfa

	quenya	sindarin	magyar
III. szabály	vanda	band	börtön, pokol
	fauca	faug	szomjas
	nauco	7.	törp
IV. szabály	urco	urug	ork
	carnë	caran	vörös
	canta	canad	négy
	8.	paran	kopasz (pl. hegyoldal)
	varné	9.	barna
V. szabály	sercë	10.	vér
	hwindë	hwinn	nyírfa
	ramba	ram	fal (mint fönév)
	11.	annún	napnyugat
	tumbo	12.	völgy

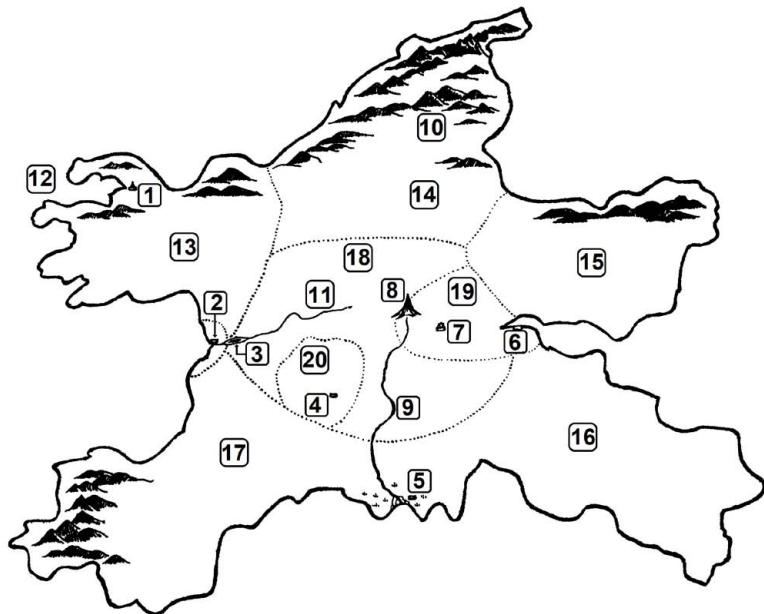
	PQ/CE közös ős	quenya	sindarin	magyar
További szabályok	nelede	neldë	neledh	három
	grottā	rotto	groth	barlang, alagút
	kelekā	tyelca	celeg	gyors, fürge
	ngwaurō	nauro	gaur	váltott farkas
	mbar	már	bar	ház, otthon
	ndorë	nórë	dôr	föld, vidék
		nóla	dol	fej, dombtető
		quendë	penedh	tünde, „aki beszél”
		quetta	13.	szó
		14.	celeb	ezüst
	glaware	15.	glaur	aranyfény
	ngolodō	16.	golodh	nolda
	ngalatā	nalta	17.	sugárzás

Megoldás: 1. anga, 2. luin, 3. tithil, 4. rúth, 5. sangra, 6. tathar, 7. naug, 8. pamë, 9. baran, 10. sereg, 11. andunë, 12. tum, 13. peth, 14. tyelpë, 15. laurë, 16. noldo, 17. galad.

NÚMENOR FELFEDEZÉSE

Készítette: Forgács Máté (Hirannor Luinthôn)

Mit jelölnek a számok? Vigyázat, elég sokféle dolgot lehet feltüntetni egy térképen: hegyet, vizet, tájegységet, települést, de akár egy fontosabb épületet is...

Megoldás: 1: Andúnié; 2: Eldalondé; 3: Nísien; 4: Erendis Fehér Háza; 5: Nindamos; 6: Rómenna; 7: Armenelos; 8: Meneltarma; 9: Sirtl; 10: Sorontl; 11: Nunduiné; 12: Andúnié-öböl; 13: Andustar; 14: Forostar; 15: Orrostar; 16: Hyarrostar; 17: Hyarnustar; 18: Mitlamar; 19: Arandor; 20: Emenie.

KIT REJT A HAIKU?

Írta: Vittorio Verossi

Kék szemvillanás –
Aranyló lombok alatt
Lelkekig hatol.

(Galadriel)

*

Sápatag kígyó
Árnyas sarkokban törött
Álmokról sziszeg.

(Grima)

*

Koronás hadúr
Zord sírjából kikélve
Örök rabszolga.

(angmari Boszorkányúr)

NYEREMÉNYJÁTÉK

Készítette: Forgács Máté (Hirannor Luinthôn)

Töltsd ki a táblázatot a meghatározások alapján, és olvasd össze a megoldást a szürke háttérű oszlopban: ha megírod nekünk e-mailben, még nyerhetsz is vele!

1.									
2.									
3.									
4.									
5.									
6.									
7.									
8.									
9.									
10.									

1. Völgyzugoly sindarin neve.
2. Thorondor leghatalmasabb leszármazottja, „Szelura”.
3. Beren párja.
4. Helm Árka védőinek vezetője, az „öreg”.
5. Fogadó Bríben.
6. Ebben a teremben van Balin sírja.
7. Bilbó anyjának keresztnéve.
8. Entasszony, Szilszakáll szerelme, „Szalsudár”.
9. Sziget az Anduinban, Észak-Ithilienben.
10. Ezen a néven uralkodott Aragorn.

Küldd el nekünk a megfejtésedet a lassi.szerkesztoseg@tolkien.hu e-mail címre 2021. április 30-ig!

A megfejtők között a **Középfölde formálása** (a Középfölde Históriaja sorozat IV. kötete) egy példányát sorsoljuk ki, amelyet a Helikon Kiadó ajánlott fel. A nyereményjáték részletes szabályzata a Tolkien.hu portálon érhető el.

A 2020. januári szám nyereményjátékának megfejtése: Tar-Ancalime.

MITOPOÉTIKUS VILÁGALAKÍTÁS

(J. R. R. Tolkien [szerk. Christopher Tolkien]: *Középfölde formálása*. Helikon, Budapest, 2020.)

Írta: Hornyánszky Simon (FélszipókásÖsmoly)

Elismeréssel hódolok az előtt, milyen csodálatos elszántsággal és alaposággal gondozta apja hagyatékát Christopher Tolkien. Szabatosan összerendezve, magyarázó jegyzetekkel ellátva adja közre a többi könyvéből (*Elveszett mesék könyve*, *Húrin gyermekei*, *Gondolin bukása*, *Beleriand dalai*, *A szilmarilok*) már ismerős történetekhez fűződő vázlatokat. Érdekesség, hogy teljesen óangolul írt szövegek is szerepelnek függeléként a mai olvasók számára is érthető változat mellett. J. R. R. Tolkien ugyanis előszeretettel használta a mítoszteremtés eszközeit: a tizedik századi angol hajós, Ælfwine „jegyezte le” a tündéktől megismert históriákat óangolul, amelyek „aztán Tolkienhez kerültek”. Ezáltal azt az érzetet kelthette az olvasóban, hogy a modern angol szöveg csak egy fordítása, feldolgozása, gondozása valami ősi, mitikus korból származó anyagnak, nem pedig XX. századi irodalmi alkotásként született. Mivel a halhatatlan tündék szigetét Tolkien gondosan megírt háttértörténettel kapcsolatba hozta a Brit-szigetekkel (és ezáltal a ma ott élő népekkel is), mai szemszögből Ælfwine (avagy Eriol) így az angolszász mitológia legrégebbi forrása, megteremtője. Véleményem szerint ezzel különlegesebbé tette a művek hangulatát, szó sincs rossz szándékú megtévesztésről.

Itt jegyezném meg, hogy mily rendkívüli odafigyelést kívánhatott a fordítótól, hogy érzékeltessék a legkorábbi szövegváltozatok viszonylag nyers – és ilyen értelemben tiszta – állapotát. Világszinten is mérföldkő ez a kiadás, mert a magyaron kívül csak francia és spanyol nyelven jutott el eddig a *Középfölde Históriaja* sorozat fordítása.

Mivel a kötet kifejezetten új történetet nem tartalmaz, inkább a világ és történelmének tanulmányozásához szolgál új szempontokkal, elsősorban azoknak tudom ajánlani, akik a tolkien életművet elmélyülten kutatják. Hasznos lehet, ha valaki többre kíváncsi egy-egy esemény vagy szereplő kapcsán. Christopher számos összehasonlító táblázatot készített, hogy szemléltesse, miben térnek el az elnevezések és elképzelések a többi műben közölt későbbi változatoktól. Középfölde kialakulása mellett a történetek közötti összefüggések, népek és sorsok formálódásának is tanúi lehetünk. Van az írások között, amelyik kiforrottabb, kereknek mondható, de a többségüket inkább a befejezetlenség, töredékesség jellemzi. A mű velejét az eddigiekhez fűződő történelemképzések alkotják: évszámokkal együtt közölt, rövid eseményleírásokból álló krónikák helyezik időrendbe az egyes történeteket.

Nagy hangsúlyt helyez a könyv arra is, hogy az egyes kifejezések hátterét kibontsa, az egyes ábrázolásokhoz új

részleteket, magyarázatokat adjon hozzá. Különösen igaz ez a kezdeti fejezetekre, amelyek *A szilmarilok* két, egymásból továbbfejlődött változatát taglalják (ezek *A mitológia vázlata* és a *Quenta*). Amint túltekintünk az ismétlődéseken, felfedezhetjük a mélyebb részleteket az első kori események elmesélésében, főleg a tündék különféle népei, a kilenc vala, Morgoth, Ungoliant, illetve a szilmarilok kapcsán. Christopher jegyzetei nyomán az óangol változatok jelentősége is felértékelődik, hiszen olyan kincsekre bukanni bennük, mint például az Arkenkő és a szilmarilok (óangolul Eorclan-stánas) közötti kapcsolat, illetve Középfölde elnevezésének nyelvi háttere.

A részletes magyarázatokkal ellátott első Beleriand-térkép a kötet különlegessége lehetett volna, de sajnos a rajz nyomtatásban olvashatatlanul halvány. Szerencsére az interneten „first silmarillion map” kulcsszavakkal könnyen lehet találni egy nagyobb és jól átlátható változatot. Az ezt követő fejezetek – az *Ambarkanta* (A Világ megformálása), zárásképpen pedig *Valinor és Beleriand legkorábbi krónikái* – önállóan is érthetőek, illetve együtt átfogó képet adnak Középfölde kozmológiájáról, földrajzáról és történelméről. Évszámokkal, családfákkal, bőséges kommentárokkal vezetnek végig a világ kialakulásán és átalakulásán. Számomra ezek voltak a kötet legizgalmasabb, legélvezetesebb részei: a kézzel rajzolt ábrák és a kozmológiai kifejezések gazdag képzelettársításokat indítanak be. Ardát körülveszik a Világ Falai, azon kívül „az alaktalan és időtlen Éjszaka” (Kúma, az Üresség) honol – ide száműzték Melkort. Maga az ősi Föld szimmetrikus és lapos, korongszerű volt, ám az istenek csatái során többször is megtört, majd Númenor bukását követően Ilúvatar kiemelte belőle Valinort, a bolygót pedig gömbölyűvé tette. Ragyogóan tükrözi Tolkien világteremtő szellemét!

Különleges még a kötet abban is, hogy a *Quenta* említi először név szerint Mandos jóslatát (ítéletét), ami többek között Fëanor házának megátkozásáról szól. A Hattyúkikötőben elkövetett testvérmészárlás miatt bekövetkező balsorsukat jövendőli meg, illetve azt, hogy Valinor bezárja előttük kapuit. Az Északi Jóslatra, avagy a Noldák Végzetére számos utalás van ugyan *A szilmarilokban* is, de itt részletesebben közölve olvasható. Továbbá Tolkien korai vázlatai említenek egy második jóslatot is, mely szerint, amikor a világ megöregszik, Melkor visszatér, és Tulkas, Fionwë és Túrin a végső csatában (Dagor Dagorath) szembeszáll vele, s Túrin a fekete kardjával levágja őt. A gonosz végleg legyőzetik, a fény az egész világot betölti, s a tündék és az istenek megfiatalodnak. Ezekről részletesen ebben a kötetben olvashattam először.

A *Középfölde Históriája* sorozat előző három kötetéhez képest ezt kevésbé találtam olvasmányosnak, inkább elemzős, elmélyülő szöveganyag, bőséges jegyzetekkel. Érdekes bogarászni, mert kincseket, ínycsalatókat rejt. Ajánlom mindenkinek, aki szeretné mélyebben

megismerni A *szilmarilok*ban közölt történetek gyökereit, illetve a világ megalkotásának, majd fokozatos átformálásának összetett folyamatát, történelmének kronológiai részleteit és sajátos időszámítását, például a vala évek és a napévek rendszerét.

GONDOR SEGÍTSÉGET KÉR

Írta: Selmeczi Szonja (Níniel-Nienor)

Balchothok és orkok törnek be Gondor földjére, és a helytartó, Cirion végső kétségbeesésében futárokat küld az Éothéodok Urához, Eorlhoz, hogy a lovas nép segítségét kérje. Hat küldönc kel útra, de az út végére csak egyikük, Borondír marad életben, és Gondor sorsa az ő küldetésének sikerén áll vagy bukik. Ha át tudja adni az üzenetet, Gondor megmenekülhet, de ha nem, népét elpusztítják az ellenük vonuló hordák.

A cseh Rosenthal kulturális egyesület 2018 márciusában nem kisebb vállalkozásba fogott, mint a *Befejezetlen regék Númenorról és Középföldéről* egyik történetének amatőr filmes feldolgozásába. A társaság 2008-ban alakult, fő tevékenységük a filmforgatás, LARP-ok, nyári táborok, történelmi harcok szervezése. Tagjaik mindezt önkéntes munkában végzik.

A film költségeinek fedezésére Kickstarter kampányt indítottak, ami sikeresnek bizonyult: bár a legmerészebb célként meghatározott 60 perces film költségvetését nem sikerült összegyűjteni, de egy rövidebb film forgatására elég pénz gyűlt össze. A munkálatok először a főszereplő Borek Belfin egyéb filmes elfoglaltságai miatt csúsztak, majd az utómunka tartott a tervezettnél tovább. Végül a koronavírus-járvány miatt a 2020 májusára tervezett prágai mozi premier átcúszott augusztus elejére. A *Horn of Gondor* végül szeptemberben debütált online, és ezzel egy időben az egyik forgatási helyszínen, Rožmitál pod Třemšínem cseh városka kastélyában is levetítették a filmet, ahol a készítőikkel és szereplőkkel is találkozhattak a rajongók.

A film keretes szerkezetű: az elején és a végén is narrátor meséli el az előzményeket, valamint a későbbi eseményeket. Bár a játékidő csupán 16 perc, de egy sűrű, akciódús kalandfilmet látunk: Borondír útját és harcát követjük végig.

Nem véletlen, hogy a YouTube-on volt kommentelő, aki nem értette, miért szerepel csupa cseh név a stáblistán. A készítők nem próbálták cseh színészeiket angolul megszólaltatni, inkább anyanyelvi beszélőkre bízta az angol szinkront, Borondír hangját például az ír Michael Taylor adja. Ha az ember nem ismeri a film háttérét, fel sem tűnik, hogy egy cseh alkotást néz.

A szereplők kaszkadőrök, ami a harcjeleneteken meg is látszik. Jól koreografáltak a harcok, de talán pont

emiat egy kicsit hosszabbak is, mint lenniük kellene. Egyértelmű, hogy odatették magukat a harcjelenetek megtervezésénél és eljátszásánál is, de a játékidő túl nagy részét teszik ki, ami egy ilyen rövid filmnél könnyen unalmassá válhat.

A fényképezés gyönyörű, az őszebe forduló cseh táj, a mohás kövek, sziklák és aranylő falevelek valóban megidéznek Középfölde erdeit. Az egyetlen hiba, ami feltűnt, az néhány kondenzcsík volt az ég alján egy naplementés vágásnál, de bevallom, annyira nem feltűnő, hogy első nézésre elkerülte a figyelmemet.

Különösen tetszett a sminkes munka és a harci sebek megjelenítése. Ez a film nem finomkodik, realista módon mutatja meg a sérüléseket, mégsem lesz tőle hatásvadász. Odafigyelték az apró részletekre, ami hitelessé teszi a filmet.

A zene amatőr rövidfilmhez képest monumentális, gondosan megkomponált, és igyekszik minél inkább illeszkedni Howard Shore *A Gyűrűk Urájának* hangulatához. Miközben a stáblista pörög, Markéta Neira Burešová sanzonénekesnő éneklí quenya nyelven a *Roquen mettē-estelva* (Utolsó remény lovasa) című dalt. Ez a filmhez készült, Petr Kubelík és Vít Filipovský szerezte, a szövegét pedig Kateřina Egemová írta, és van olyan jó, hogy az összes korábbi túlságosan Howard Shore-os zenét megbo csássam. A **filmzene** elérhető online.

A zene, a jelmezek, a lassítások, a környezet annyira hasonlítanak Peter Jackson filmjeinek látványvilágához, hogy teljesen belesimul a *Horn of Gondor* a trilógiába. Kicsit olyan érzés, mintha az előzenekart látnánk egy híres banda koncertje előtt. Akár a „kánon” részének is tekinthető a film, de talán pont emiat kicsit csalódás is. Nem sok újdonságot próbáltak belecsempészni az alkotók ebbe a bő negyedórába, ami végülis nem baj, mert így is decens alkotást hoztak létre, de jó lett volna valami egyedí, valami eredetí, valami kicsit másí látní.

Nagyon igyekeztem kritikus szemmel nézni a filmet, de amikor Borondír belefű Gondor kürtjébe, akkor még én is megborzongtam. Azt hiszem, megérte két évet várni a *Horn of Gondorra*, mert kisebb hibáíval egyűtt is egy élvezhető, szép és hatásos kisfilm lett.

BŐVÍTETT BOMBADIL

(J. R. R. Tolkien [ed. Christina Scull & Wayne G. Hammond]: *The Adventures of Tom Bombadil and other verses from the Red Book*. HarperCollins, London, 2014)

Írta: Bartók Nagy Tamás (Toma)

Régóta szerettem volna Tolkien verseit eredetiben olvasni, és erre kiváló lehetőséget biztosított, hogy pár éve egy londoni könyvesboltban sikerült szert tennem a *The Adventures of Tom Bombadil* (Bombadil Toma kalandjai) hazainál gyanúsán vastagabb 2014-es brit kiadására.

A hosszkülönbség oka a tetemes extra tartalom, mely nem versenként, hanem összegyűjtve áll a kötet hátsó kétharmadában. Ez legnagyobbbrészt a Tolkien-korpusz esetén már megszokott (sőt, szinte elvárt) szövegváltozatok közti összevetést jelenti, valamint az irodalmi és mitológiai forrásokkal és más Tolkien-művekkel való kapcsolat feltárását. Jelen esetben Christina Scull és Wayne G. Hammond vállalkoztak a feladatra, akik nevéhez a hasonló kiadású *Farmer Giles of Ham* (A sonkádi Egyed gazda) és *Roverandom* (Kóborló és a varázsló), valamint *A hobbit művésze* is köthető.

A kötetet Pauline Baynesnek az első kiadáshoz készült képei illusztrálják, akit maga Tolkien javasolt a kiadónak. Engem a rajzok többsége nem fogott meg különösebben, kivéve a **Princess Mee** (A tündér), **The Mewlips** (A Jajkak), **The Hoard** (A kincs) költeményeket keretezők.

A bevezetésből megtudjuk, hogy két vers az eredeti tervek ellenére végül nem került bele a gyűjteménybe: a **The Trees of Kortirion** (Kortirion fája) túl hosszúnak bizonyult, a tűzoltóbrigád felvonultató **The Dragon's Visit** (A sárkány Bimblefalván) pedig nem illeszkedett a kötet hobbitversgyűjtemény koncepciójába. Előbbi az *Elveszett mesék könyve* első kötetében, utóbbi pedig *A hobbit szövegkritikai kiadásában* érhető el magyarul.

Nem anyanyelvi beszélőként a megfelelő ütemezéshez néha kicsit nehéz eltalálni, hol is vannak a szóhangsúlyok egy-egy sorban – talán ez is közrejátszott, hogy most a **The Man in the Moon Came Down Too Soon** (Túl korán jött a holdbéli ember) tetszett a legjobban, ami ebből a szempontból az egyszerűbb darabok közé tartozik.

A kommentár részeként szinte minden műhöz kapunk korábbi szövegváltozatot – így a versek felidézéséhez nem szükséges a főszöveghez visszalapozni –, valamint rengeteg szómagyarázatot, amelyek általában hasznosak, bár a dumbledor (poszméh) jelentése egy másik világ kapcsán talán ismert lehet, és van néhány teljesen indokolatlannak tűnő is, mint az opálé (halvány vagy szintelen szilikát). A szómagyarázatoknál izgalmasabbak azok a szálak, amelyek a **Bombadil Goes Boating** (Bombadil csónakba száll) bizonyos motívumait kötik

össze Szigurd és Gudrún legendájával, illetve az **Errantry** (A kóbor lovag) első versszakát egy XVII. századi jakobita énekkel; valamint a **The Mewlips** korábbi alcíme („*Lines Induced by Sensations on Waiting for an Answer at the Door of a Reverend and Academic Person*”), ami felfedi, hogy ezeket a sötétben bujkáló, nyálkás, emberevő lényeket az egyetemi professzorok ajtaján kopogás és az azt követő ácsorgás érzete ihlette.

Két mű, az **Oliphant** (Olifánt) és a **Fastitocalon** (Perdipuntaló) eredeti formájában középkori bestiáriumok mintájára íródott: első felükben természetrajzi leírással, a másodikban pedig az ebből fakadó erkölcsi tanulsággal.

Hogy Tolkien nem teljesen komolyan gondolta ezt a dolgot, az már ott sejtethető, hogy – bestiáriumtól szokatlan módon – az olifánt ormányát a porszívócsővel hozza kapcsolatba, de hogy a perdipuntaló léte és mivolta az ajtóban leskelődőket és a jazztáncosokat fenyegető veszélyre tanítana minket, az végképp gyanakvásra ad okot.

A kommentárok után még három tengwarral írt oldalt találunk a címadó vers és az **Errantry** részleteivel, majd meglepetésszerűen egy függelék is, ami talán a legizgalmasabb rész az extra tartalmak közül: egy sajnálatosan korán félbemaradt prózai történet Bombadilról (két bekezdésnyi „*Hol volt, hol nem volt...*” és egy bekezdés a

Kép: Richard Svensson [deviantart.com/loneanimator]

címszereplő leírásáról), valamint egy harmadik Bombadil-vers, ami valószínűleg később keletkezett, ezért nem került bele az eredeti versgyűjteménybe.

A kommentárokból sejthetővé válik, hiába a Szukits Kiadó igyekezete, hogy az önálló magyar Bombadil-kötetben helyenként Uhrman Iván újabb fordításainak betoldásával pontosítsa Tótfalusi István interpretációját, a szerző eredeti szándékát így sem sikerült minden részletben eltalálni. Mivel a hazai piacon régóta hiánycikk a mű,

lassan időszerűvé válhat egy újrakiadás. Nagyszerű lenne, ha ennek alapját ez a bővített változat adná (főleg, hogy egy Tolkien-könyv nem is az igazi filológiai jegyzetek nélkül), de nem lesz egyszerű helyzetben, aki ezt bevállalja, mert – a Tótfalusi–Uhrman fordítások különböző erősségein és gyengeségein túl az egységesített terminológiát és a korábbi szövegváltozatokat is figyelembe véve – végül nem kizárt, hogy néhány vershez harmadik fordítás készítése is szükséges lehet.

A KIRÁLY VISSZATÉR – EGY TÖRTÉNET A HOBBITOKRÓL

Írta: Karakas Dániel

Tolkien világhírű művének talán legkülönösebb adaptációja egy 1980-ban megjelent (így idén 40 éves évfordulóját ünneplő) rajzfilm: *A Király visszatér*, melyet Jules Bass és Arthur Rankin Jr. rendeztek. A film a két évvel korábban megjelent Ralph Bakshi-féle *A Gyűrűk Ura* nem hivatalos folytatása. Ez utóbbi rajzfilm maga is igen furcsára sikeredett, ráadásul a Gyűrűháború történetét a Helm-szurdoki csatát követően lezártak tekintette, olyan úrt hagyva maga után, amelyet a fent említett rendezőpáros fontosnak tartott betölteni.

A Rankin–Bass duónak ekkor már volt egy saját Tolkien-adaptációja, *A hobbit*. *A Király visszatér* esetében szerettek volna annak is egy folytatást írni, sajnos azonban *A hobbit* és a Bakshi-féle *A Gyűrűk Ura* között sok tekintetben nagy szakadék tátongott, amit a trilógia lezárásának szánt *A Király visszatér* nem tudott megfelelően áthidalni. Különbség volt például az animáció stílusában, ami azért zavaró, mert *A hobbit* és *A Király visszatér* azonos stílusban készültek, ám a trilógia középső eleme, *A Gyűrűk Ura* látványvilága merőben eltér ezektől. Ugyancsak problémás volt, hogy bizonyos karakterek mindkét előzményben felbukkantak, de személyiségük és karakterük megformálása jelentősen különbözött, így szinte lehetetlen volt mindkét elképzeléshez hű maradni.

A Király visszatér keretes szerkezetű: Bilbó születésnapján találjuk magunkat, ahol a Gyűrűháborúból visszatért hősök immár békében ünneplik az öreg hobbitot Völgyzugolyban. Bilbónak feltűnik, hogy Frodó egyik ujjá hiányzik, és ennek megmagyarázására lép színre egy kobzos Gondorból, aki dalban elregéli *A hobbit* történetét (bejátszásokkal az eredeti rajzfilmből), illetve mesél egy keveset a Gyűrűről és arról, miért volt szükség annak elpusztítására. A dalt Gandalf narrálásában további kiegészítés követi, ami elvezet minket a film cselekményének valódi kezdetéhez: oda, ahol Frodó fogságba esik Cirith Ungol tornyában, és Samu a segítségére siet. Ennél bővebb

expoíciót azonban nem kapunk, így, aki előzmények nélkül szeretné élvezni ezt a filmet, igencsak bajban van, hiszen lényegében csak egy trilógia befejező részét kapja.

Innentől a film két szálon fut: egyfelől Frodó és Samu útját követhetjük végig a Végzet Hegyéig, másfelől végigizgulhatjuk Minas Tirith ostromát és a király visszatérését. A történet megpróbál hű maradni az eredeti műhöz, és amikor kisebb mértékben eltér tőle, néha még abból is jó pillanatok sülnek ki. A film egyik legkiemelkedőbb jelenete – számomra legalábbis –, mikor a Frodó megsegítésére siető Samut megkísérti az általa hordozott Egy Gyűrű: látomásban mutatja meg, milyen hatalomra tehetne szert még egy ilyen apró hobbit is, és miképp parancsolhatna seregeknek, diadalt aratva az orkok hadán, ha magához veszi az Ellenség fegyverét. A hősies látomást a háttérben felhangzó baljóslatú dal teszi teljessé, és egyben talán a film egyik döntő pillanatává is. A vízió nyomasztó légkörét egyedül az csorbitja, mikor Samu a Gyűrű erejét felhasználva az előre szertefutó orkokat apró, szőrös rágszálókká és majmökká változtatja.

A rajzfilm stílusa és hangulata a fenti kuriózum ellenére szinte végig meglehetősen sötét, ami akkoriban nem volt gyakori az elsősorban gyerekeknek szánt rajzfilmek esetén. Jó példa erre, mikor Denethor – aki sajnos ugyancsak nem kap jelentősebb bemutatást, sőt igazából csak egy jelenet erejéig bukkan fel – élve elégeti magát.

A filmben dalbetétek is akadnak szép számmal. Ezek közül számomra a legemlékezetesebb talán az, mikor a Fekete Kapuhoz masírozó orkok a korbács csattogásának ütemére énekelnek, és énekükben magukat „a Sötét Úr háborújának rabszolgáiként” említik. Ez engem minden alkalommal megfogott, mert bár kissé távol áll Tolkien orkokról alkotott képétől, szerintem kicsit emberközelibbé teszi őket, mert azt sugallja, hogy az orkok nem önszántukból követik a sötétséget.

Kép: Topcraft & Rankin-Bass Productions (jelenet a rajzfilmből)

Ugyancsak emlékezetes és hátborzongató Grond, az Alvilág Pörölye, az ordas fejű faltörő kos, amelyet az orkok használnak Minis Tirith kapujának ledöntésére. A jelenetben feltűnik az angmari Boszorkányúr, kinek földöntúli parancsai és az acsargó vadállatfej fortyogó nyáladzása nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy a film sok akkori gyermek fejében erős nyomot hagyjon, mint ahogy arról a különböző videómegosztókon a film részletei alatt hagyott kommentek tucatjai tanúskodnak.

A film véleményem szerint az ilyen részletekben tudott nagyot alakítani. Sajnálatos módon amennyi figyelmet a részletek kaptak, az átfogó történetvezetésnek épp annyit kellett nélkülöznie. Hatalmas, tátongó hiányosságok vannak a történetben, fontos karakterek (Legolas, Gimli, Faramir stb.) teljes elhagyásától kezdve a bármiféle bevezetés és bemutatás nélkül színre lépő Éowynon át a film utolsó negyedórájára „visszatérő” királyig, Aragornig – akivel kapcsolatban az embernek az az érzése támad, hogy csak azért került be a filmbe, hogy joggal lehessen annak *A Király visszatér* címet adni.

A film ráadásul sokszor a lehető legrosszabb módon próbálja ezeket a lyukakat befoltozni. Trufa látszatra Pippinnek odaszólva (valójában szavait a közönségnek címezve) pár mondatban magyarázza meg, ki is Éowyn, és pontosan mi is a szerepe arra a pár percre, amíg a képernyőn látható. Ezt ráadásul csak azt követően teszi meg, hogy az említett szereplő a színre lépett, és a szóváltás közte és a Boszorkányúr között már lezajlott.

Megjelenik ez a megoldás akkor is, mikor Samu egyedül kutat Frodó után hosszú percekig keresztül, és közben csak azért, hogy történjen valami, megállás nélkül monologizál, ráadásul olyan nyelvezetet és szófordulatokat használva, amelyek indokolatlanok egy megyei kertész szájából.

A Gyűrű elpusztítása és Aragorn királlyá koronázása után visszatérünk Völgyzugolyba, Bilbó születésnapjához. Itt megkapjuk a szálak elvarrásához még szükséges

magyarázatokat, majd Gandalf felfedi, hogy Frodó is velük tart majd a Nyugatra tartó hajón.

A film azzal ér véget, ahogy ez a hajó a szemerkélő esőben eltűnik a láthatáron, és visszacseng a dal, mely először a film elején hangzott fel, mintegy keretet adva a történetnek. Ám ezt megelőzően Gandalf még mond valamit, amitől minden Tolkien-rajongó egy pillanatra a szívéhez kaphat. Amikor ugyanis Frodó átadja a Nyugatvégi Piros Könyvet Samunak, a mágus megjegyzi, hogy ezzel és az ő távozásukkal elérkezett az emberek kora. Ezzel még nem is lenne gond, ám ezt azonnal meg is magyarázza, még hozzá úgy, hogy miként Frodó is magasabb, mint Bilbó, és Pippin pedig magasabb Frodónál, úgy válnak majd szép lassan a hobbitok emberekké, és ez az oka annak, hogy a következő kort az emberek korának nevezik. Talán bizonyos irányból nézve szép zárás lenne ez a filmnek, egy illő tanulság arról, hogy a hősiesség, amit a hobbitok mutatnak, felemeli őket a Nagyok közé, de ez nincs összhangban Tolkien elképzeléseivel.

Érdeemes pár szót ejteni a rajzolás stílusáról is, ami azért is fontos, mert vizuális folytonosságot teremt az ugyanezt a stílust követő *A hobbit*-al. A karakterek jellegzetesek és érdekesek, bár olykor talán némiképp karikatúra jellegűek. Látszik, hogy sokszor inkább egy-egy karakter hangulatát próbálták megragadni – mint az öreg, rozszant elméjű Denethor és a békaszerű, kezeit morzsolgató Gollam esetében –, mint teljes mértékben hűen követni a tolkien leírásukat. Ezzel is akadtak persze problémák, a fekete pegazusokon szárnyaló, lobogó fehér hajú, csontvázszerű gyűrűlidércek például sokaknak szúrhatják a szemét.

Arthur Rankin Jr. egy 2003-as interjújában így emlékezett meg a filmmel kapcsolatos munkájukról: „Próbáltuk megcsinálni *A Király visszatért*... de nagyon sokat kellett volna belesűríteni. Szerintem [Peter] Jacksonnak is ugyanez a gondja a filmjeivel. Nem térhetsz el a könyvektől, különben valaki majd jól helybenhagy az utcán. [...] *A Király visszatér*-ben össze kellett foglalnunk mindent, ami addig történt, majd az egészet két órába belezsúfolni. Nem lett belőle túl jó film.”

Legutolsó mondatával a legtöbb ember egyetért, ám ettől függetlenül jó szívvel tudom ajánlani a filmet minden Tolkien-rajongónak. Egyfelől, mert vannak benne emelkedett, sőt, elgondolkasztató pillanatok, amelyek egyes eseményeket vagy karaktereket olyan színben tüntetnek fel, ahogy más adaptációk nem; másfelől pedig azért, mert mindent összevetve szórakoztató látni a bakikat is, sőt, tanulságos összevetni ezt a rajzfilmet a Peter Jackson-féle mozifilmekkel is. Ha az ember szemfüles, felfedezhet néhány látványbeli elemet, amelyet az élszereplős film esélyesen innen vett át.

A GYŰRŰK URA SOROZAT – FOROGNAK A KAMERÁK

Írta: Barna Bálint (Gandalf)

The Lord of the Rings on Prime – egyelőre még mindig ezen a címen emlegetik az Amazon által gyártott sorozatot, amelynek cselekményéről csak annyit tudni, hogy Középfölde másodkorában játszódik majd, és *A Gyűrűk Ura* történetének előzményeit meséli el. A stúdió fukarkodik a hírekkel, a sajtó és ennek nyomán a rajongók hada pedig vadabbnál vadabb találgatásokba kezd a legkisebb értesülésmorzsa kapcsán is. Így még évekkel a sorozat bejelentése után sem látjuk sokkal tisztábban, hogy pontosan mi várható a produkciótól, pletykát viszont annál többet kaptunk. A stáb és a színészek szerencsére hivatalosan is be lettek mutatva, idén pedig elindulhatott az első évad forgatása – így, ha a történetről nem is, de a sorozat készítésének legfrissebb fejleményeiről már beszámolhatunk.

John D. Payne és Patrick McKay a sorozat showrunnerei, azaz ők felelnek az egész produkcióért, ők irányítják a munkálatokat. A fő történetvázat is ők dolgozták ki J. R. R. Tolkien művei alapján – de még mindig nem tudni, hogy pontosan mely könyvekről lehet szó. Korábban mindketten a *Star Trek: Mindenén túl* (Star Trek Beyond) forgatókönyvírói voltak, de egyébként egyikük sem igazán ismert. Talán Középfölde hozzásegíti őket a sikerhez. A sorozat forgatókönyvírói, azaz Gennifer Hutchison (*Better Call Saul*, *Breaking Bad* – *Totál szívás*), Helen Shang (*13 okom volt*, *Hannibal*), Jason Cahill (*Halt and Catch Fire* – *CTRL nélkül*, *Maffiózók*, *Vészhelyzet*), Justin Doble (*Stranger Things*, *Fringe* – *A rejtély*), Bryan Cogman (*Trónok harca*), Stephany Folsom (*Toy Story 4*) és a segédíróként közreműködő Glenise Mullins (*Mine, Gray*) már korábban is bizonyítottak. Közülük a „trónok harcás” Bryan Cogman egyúttal az első évad első két részének rendezője is lett.

A stáb persze javarészt veteránokból áll. A sorozat executive producerei Belén Atienza (*Árvaház*, *A lehetetlen*, *Szólít a szörny*, *Jurassic World: Bukott birodalom*), Bruce Richmond (*Trónok harca*, *Westworld*, *A hátrahagyottak*), Gene Kelly (*Gengszterkorzó*, *Westworld*, *The Pacific* – *A hős alakulat*), Lindsey Weber (*Cloverfield Lane 10*, *Star Trek: Mindenén túl*). Társproducere Ron Ames (*Aviátor*, *A téglá*, *Star Trek* – *Sötétségben*, *Bosszúállók: Ultron kora*). A jelmezekért Kate Hawley (*Bíborhegy*, *A holnap határán*, *Öngyilkos Osztag*) felel. Látványtervezőnek az Oscar-díjas Rick Heinrichst (*Az Álmosvölgy legendája*, *A Karib-tenger kalózzai: Holtak kincse*, *Star Wars: Az utolsó jedik*) kérték fel. A VFX trükkmester a szintén Oscar-díjas Jason Smith (*Bosszúállók*, *Super 8*, *A visszatérő*).

Persze, adódik a kérdés, hogy *A Gyűrűk Ura* és *A hobbit* filmtrilógia munkatársai közül ki az, aki csatlakozott a sorozathoz. Az Amazon által hivatalosan is megnevezettek között két ilyen név bukkant fel 2019-ben: Tom Shippey, az ismert Tolkien-kutató, valamint John Howe illusztrátor és konceptrajzoló. Shippey egyik kollégája, a szintén Tolkien-kutató Corey Olsen érdekes módon 2020 tavaszán azt nyilatkozta, hogy tudtával Shippey már nem dolgozik a sorozaton. Ha ez így van, az két dolgot jelenthet. Vagy azt, hogy a megbízás csak nagyon rövid időre szólhatott az előkészületek során, vagy pedig azt, hogy Shippey ismeretlen okok miatt kilépett a stábból. Mivel sem ő, sem az Amazon nem kommentálta az ügyet, egyelőre csak találgatni tudunk. De őszintén reméljük, hogy a forgatókönyvírók megfogadták azt a kevéske tanácsot, amit e rövid idő alatt kaphattak tőle! Ami John Howe-t illeti, egy interjúban azt nyilatkozta, hogy Shippey sokat segített neki a sorozat másodkori térképeinek az elkészítésében, a Tolkien-kutató tehát biztosan otthagyta keze nyomát a projekten. Howe személye pedig arra lehet a garancia, hogy a sorozat látványvilágában kapcsolódik majd Peter Jackson filmjeihez.

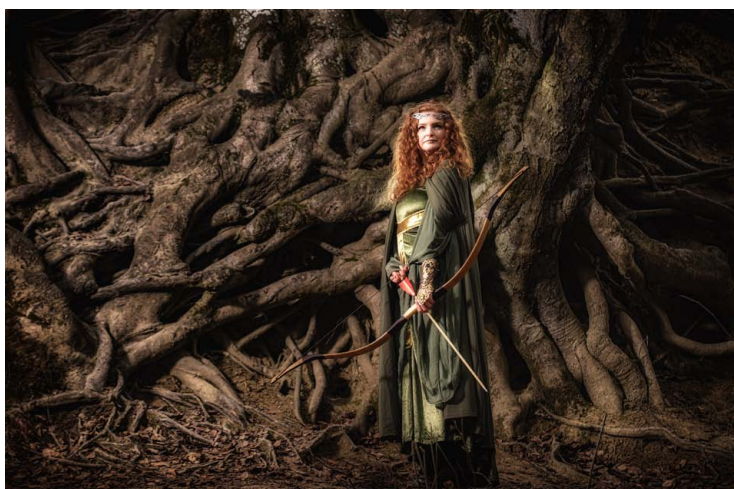
2020. január 14-én a főbb szerepeket alakító színészeket is bejelentették. A névsor: Robert Aramayo (*Trónok harca*, *Öngyilkos túra*), Owain Arthur (*Az őrjárat*, *A Confession*), Nazanin Boniadi (*Így jártam anyáttal*, *Képmás*, *Botrány*), Tom Budge (*Fenegyerek*, *Larry Crowne*), Morfydd Clark (*Az Úr sötét anyagai*, *Drakula*, *Préda*), Ismael Cruz Córdova (*Kontroll nélkül*, *Berlini küldetés*), Ema Horvath (*Lájkolj, ossz meg, kövess!*), Markella Kavenagh (*Romper Stomper*, *The Cry*), Joseph Mawle (*Trónok harca*, *AnyapaFiú*), Tyroe Muhafidin (*Treasure Maps and Tinned Spaghetti*), Sophia Nomvete, Megan Richards (*Wanderlust*, *Doktorok*), Dylan Smith (*Az útvesztő: Halálkúra*, *Into the Badlands*), Charlie Vickers (*Medici*) és Daniel Weyman (*A néma szemtanú*, *Foyle háborúja*). Később Maxim Baldry (*Évek alatt*) is csatlakozott hozzájuk. Arról nincsen hivatalos tájékoztatás, hogy ki kit játszik a sorozatban, ezt a stúdió egyelőre hétepcsés titokként őrzi. A *Variety* nevű szaklap viszont úgy értesült, hogy Morfydd Clark Galadriel szerepét kaphatta meg. Ezt ugyan hivatalos oldalról még nem erősítette meg és nem kommentálta senki, de ha a történet valóban a Hatalom Gyűrűinek elkészítését is bemutatja, akkor logikus lépés lenne a karakter szerepeltetése.

A forgatások helyszíne némi bizonytalanság után végül Új-Zéland lett, ám ezúttal Wellington helyett Auckland,

mivel az előbbi már foglalt volt az *Avatar* folytatásainak készítése miatt. A kamerák állítólag februárban kezdtek el forogni. Az eredeti elképzelés az volt, hogy 2020 májusáig leforgatják az első két részt, majd tartanak egy 4-5 hónapos szünetet, hogy belekezdhesse a második évad forgatókönyveinek az írásába – függetlenül attól, hogy a második évad eddig még nem kapott zöld jelzést az Amazontól –, majd utána folytatják a felvételeket az első évad többi részével, esetleg a spórolás jegyében már a második évadhoz is rögzítve néhány jelenetet, ha úgy adódik. A koronavírus azonban közbeszólt, és a forgatást úgy kellett márciusban felfüggeszteni, hogy még az első két rész sem lettek teljesen készen, noha a nagyjával már igen. A nyár folyamán a sorozat egyike lett azon hét produkciónak, amely a határok lezárása ellenére engedélyt kapott az új-zélandi tartózkodásra. Ennek köszönhetően júliusban belekezdhetek a helyszíni előkészületekbe a hátralévő epizódok kapcsán, majd szeptember 28-án újra forogtak a kamerák.

Mint minden jelentős érdeklődést kiváltó produkció forgatásánál, itt is a legnagyobb titoktartás mellett zajlanak a felvételek, és mint minden ilyen esetben, itt is kiszivárgott pár kémfotó. Sajnos ezekről az éagda világon semmi sem derül ki, a stábtagnak pedig csak új-zélandi tartózkodásuk bizonyítékául posztoltak egy-egy képet a közösségi médiában, így a sorozat képi világáról, történetéről, szereplőiről nem tudtunk meg semmit a forgatás kezdete óta. Ennek köszönhetően a rajongók minden egyes apró hírmorzsára rávetették magukat, az egyik kaszkadőr víz alatti megsérülésétől kezdve odáig, hogy intimtási koordinátort alkalmaznak a felvételek során, és meztelenséget is bevállaló statisztákat toboroztak egy hirdetésben. Több sem kellett az összeesküvés-elméletek híveinek, és máris petíciót indítottak annak érdekében, hogy a sorozatban ne legyenek szexjelenetek. Érthető reakció ez a felfokozott várakozás és a rettentően nagyra nött elvárások közepette, de talán túlságosan is messzemenő következtetéseket vontak le a tényekből. Hiszen önmagában az, hogy előfordulhat meztelenség a sorozatban, még nem feltétlen jelenti azt, hogy szexről van szó az adott esetben. A sorozat gyaníthatóan nem stílusában, hanem népszerűségében szeretne inkább „az új *Trónok harca*” lenni.

Ha az Amazon a hírekkel fukarkodik is, azért 2020. december harmadikára még tartogattak egy nagyobb bejelentést: egyszerre húsz új színészt mutattak be, de sajnos továbbra sem elárulva, hogy milyen szerepekben láthatjuk majd őket. Cynthia Addai-Robinson (*A könyvelő, Spartacus – Vér és homok*), Maxim Baldry (*Róma, Évek alatt*), Ian Blackburn, Kip Chapman (*A Tó tükre, A barlang fogságában*), Anthony Crum, Maxine Cunliffe (*Power Rangers Megaforce*), Trystan Gravelle (*Vadállat, Utópia*), Sir Lenny Henry (*Broadchurch*), Thusitha

Kép: Szalai Attila (Medveggy), modell: Kavecz Andrea [Művészeti Pályázat]

Jayasundera (*Az idegen, Broadchurch*), Fabian McCallum (*Zűrös végítélet*), Simon Merrells (*Templomok, Spartacus – Vér és homok*), Geoff Morrell (*A futár, Ned Kelly – A törvényen kívüli*), Peter Mullan (*Hadak útján, Az ember gyermeke*), Lloyd Owen (*Apollo 18, Miss Potter*), Augustus Prew (*Egy fiúról, Kick-Ass 2*), Peter Tait (*A Gyűrűk Ura: A király visszatér*), Alex Tarrant (*Irány a túlsó part, 800 szó*), Leon Wadham (*Az új-zélandi meló*), Benjamin Walker (*Abraham Lincoln, a vámpírvadász*) és Sara Zwangobani (*Álomgyári feleség, Vízizsaruk*) csatlakozhatott a színészek alkotta „családhoz”. A stáb családiaságát egyébként egy rövid videó is alátámasztotta, amely a közös szilveszterezésükről készült.

A sorozat első évada jelenlegi információink szerint 2021-ben kerülhet az Amazon Prime kínálatába, ha a koronavírus, a filmipari válság vagy bármi más közbe nem szól. Reméljük, hogy addig is a jelenleginél jóval több hivatalos hírt és ízelítőt kapunk belőle, mert ha ez nem történik meg, maradnak a találgatások és a hozzájuk kötődő pánikreakciók. Hogy utóbbiakat minél jobban elkerüljük, tartsuk szem előtt, hogy ez csak egy sorozat, semmi több. Ne várjunk tőle olyasmit, amit nem érdemes! Akár jó lesz, akár rossz, az emberek beszélni fognak róla – ez pedig kitűnő lehetőség arra, hogy társaságban is megvillantsuk a Tolkien könyveiből szerzett lexikális tudásunkat.

A cikk elsősorban az Amazon hivatalos anyagai, a *TheOneRing.net* összefoglalói és a sorozat angol Wikipedia-oldalának információi alapján állt össze, itt-ott egyéb sajtóértesülésekkel kiegészítve.

MESE- ÉS NOVELLAÍRÓ PÁLYÁZAT

A *Lassi Laurië* előző számában meghirdetett mese- és novellaíró pályázatra az októberi határidőig összesen 59 alkotás érkezett. A zsűri hosszas mérlegelés után két kategóriában hirdetett első három helyezettet, és ezen felül a J. R. R. Tolkien életével foglalkozó írások legjobbjának különdíjat ítélte oda. A két győztes szerző díja a Helikon Kiadó felajánlásának köszönhetően a Középfölde Históriaja sorozat magyarul eddig megjelent négy kötete, alkotásaikat pedig a következő oldalakon olvashatjátok.

Novella:

- I. Angyal Szabolcs: A Gátak Őre
- II. Kalla Balázs (Aldyr): Kedves Naplóm!
- III. Kolosy Bettina (Rhune): Lórien rémének tanítása

Mese:

- I. Matola Szilvia (Hemhet): Az ős meséje
- II. Dancsok Lilla: Törpszív
- III. Rákos-Zichy Péter (RZP): Farkasfogú Mordred

Küldődj:

Karsa Tímea: Frodó születése

Mindenkinek köszönjük a részvételt, a díjazottaknak pedig gratulálunk!

Kép: Tóth-Palásthy Luca (Laerthel)

A GÁTAK ŐRE

Írta: Angyal Szabolcs

[Novella kategória – 1. helyezett]

Krah fáradt. Krah elfáradt a harcban. Krah elfáradt a menésben. Krah megáll.

Auu! Ongnam üt. Hát fáj. Krah megy tovább.

Krah menetel. Krah mindig csak menetel.

Krah érez. Emberszag. Lószag. Ételszag. Krah éhes! Be az erdőbe!

Lassan. Óvatosan. Ott jönnek. Lapulás. Krah fél. Sok lapulás. Föld hideg. Fehér. Krah fázik. Nagy várás. Itt vannak. Ongnam mutat. Roham.

Ugrás. Csapás a lóra. Csapás a fejre. Másik csapás. Lovas halott. Jó. Ugrás. Másik csapás. Lovas felborul. Anig is üt. Lovas megszúrja Anig. Krah is üt. Csapás. Csapás. Lovas vége. Ugrás. Csapás. Lovas a földön. Nagy csapás. Auu! Megszúrt. Fáj a has.

Krah mérges. Csapás. Csapás. Csapás. Kiáltás. Ongnam halott. Sok halott. Vissza erdőbe. Futás. Bot eldob. Krah fél. Harcos kerget. Futás. Futás.

Patak. Sok faág parton. Krah elbúj. Harcos keres. Krah fél. Ugrás. Harcos erős. Fáj. Nagyon fáj. Ááá! Krah zuhan. Víz hideg. Faág erős. Kapaszkodás.

Nem. Megy. Fáj. Fájás erős. Krah gyenge... Krah... Sötét...

Szélesebesen poroszkálok a patak mentén arra, ahonnan a csatazajt hallottam, és közben próbálom felmérni a károkat. Az előző szavaim látszólagos ellentmondásának

magyarázata, hogy Szélesebesnek a lovamat hívják, aki mesés, és nem mellesleg okosabb, mint egynémely előljáró a környező falvakban, emiatt pedig most kellően óvatos is. Hallottuk a fém csattogását, és mindketten érezzük a vér- és füstszagot, ami a közeli csatából árad.

A botomat a kezemben tartva éberem fürkészem a fákat, de nem látok mozgást. Végig a csalit felé fordulva leszálok Szélesebesről, és megpiszkálom a patak mentén emelt gátat. Csak romok maradtak. A hódok, akik segítségével az építésbe kezdtem, sehol. Elüldözte őket az összecsapás hangja, és a patakba ömlő rozsdázó vér. Napokba vagy hetekbe telik, míg visszajönnek, és nincsenek heteim, sőt, egyre inkább úgy érzem, óráim sem.

Közeleg a tavasz. Közeleg a tavasz és vele jönnek az áradások. A felgyújtott falvak és a folyton izzó fegyverkövacs kohók tüzei miatt egyre jobban olvad a Fehérhegység tetején a hó. Félek, elmossa a víz az Öt Tó Völgyének erdeit, falvait. Elmossa Pázsit-lakot. Ezért fogtam a gát építésébe. Hátha meg tudom menteni a házamat, a falusiak házait, az erdei állatok élőhelyeit. De az időm végesen fogy. Már csöpög a fák leveléről az olvadó jég és hó. Hamarosan itt az ár, minden eddiginél nagyobb, kilép medréből a Csirrcsöre-patak, és visz magával házat, embert, állatot.

Próbáltam segítséget kérni a falubeliektől. Erech Timuníl a legközelebbi település, takaros faházakkal és dús legelőkkel, meg kemény, de jól termő teraszos földek-

kel. De hiába magyaráztam, hogy a mezőket és teraszokat el fogja önteni a sár, a házakat elviszi a hó- vagy kavicsgörgögeteg, nem hittek nekem. Azt mondták, a falu fölött emelt Fal majd megfogja, ahogy eddig is.

Kísérletet tettem lejjebb, a hordalékföldre települt Erech Cermanulban is, de az eredmény hasonló volt. A férfiak fát vágnak, hogy behúzhassák a havon, nincs szabad dolgos kéz. Végül az állatokhoz fordultam: a hódokat kértem, hogy gyűjtsenek gallyakat, az őzeket, szarvasokat, hogy befoghassam őket a szánok elé, amikben követ, földet hordtunk. Az állatokat azonban nem erre teremtték, lassan haladt a munka.

Aggódva nézem a víz szintjét, amikor meglátok a parton egy sötét halmot. Közelebb érve látom, hogy egy halott ork az. Ahogy próbálok átlépni felette, a csizmám orra beakad a bal lábába. Felnyög. Mégis él. Gondolkodom, mi legyen vele. A legegyszerűbb az lenne, ha otthagynám, vagy belökném a folyóba. De nem visz rá a lélek. Megfogom a homlokát. Forró. Ekkor egy kósza ötletem támad: mi lenne, ha munkára tudnám fogni a bestiát? Még nem tudom, hogyan, de talán rávehetném, hogy segítsen ő, ha már az embereknek nem akaródzik. Erősnek látszik, ha gyorsan felgyógyítom a főzteimmal, lehet, hogy még időben befejezhetnék a gátat.

Halkan fütyöntek Szélsebesnek. Nem tudhatom, maradtak-e még orkok a közelben. Nagyokat nyögve feltuszkolom a hátára a bestiát. Persze, a másik oldalon leesik. Nagyot koppan a feje a partmenti köveken. Keresek pár hosszabb ágat, és azokat rámpának használva felgurítom az orkot a ló hátára. Még mindig a csalitost kémelve indulunk haza.

Krah repül. Magasan, mint sas, alatta a hegyek. Szél fúj. Hegyek fehérek. Krah könnyű. Krah örül. Nap süt. Meleg. Hegyek vége. Erdők. Füvek.

Krah leszáll. Tűz. Nagy tűz. Körülötte Ongnam, Anig, Chúga, és a többiek. Meleg. Hús. Sok hús. Nagy lakoma. Lószag. Lóhús. Szarvashús. Nyúlhús. Krah már nem éhes. Krah alszik. Nincs menetelés. Nincs őrség. Nincs harc. Csak vadászat.

Krah ébred. Kergeti szarvast. Szarvas gyors. Krah is gyors. Ugrik. Kapaszkodás agancsba. Krah erős. Harap szarvas nyaka. Szarvas ledől. Krah leesik. Fáj. Nem baj. Krah felpattan. Szarvas felkelne, de Krah fejére üt. Szarvas halott. Jönnek többiek. Anig ünnepel. Chúga most nem veszekszik húson, mint mindig. Orkok ünneplik Kraht. Ongnam ad egyik agancs.

Krah táncol. Lépés erre. Lépés arra. Tánc a tűz körül. Lépés erre. Lépés arra. Kar felemel. Krah énekel. Lépés arra, lépés erre. Krah botlik. Auu! Fáj a has. Éget a tűz. Krah hasal hóba. Has fáj. Krah repül. Krah zuhan. Sötét.

Kép: Tom Loback [Wikimedia Commons]

Ahogy Pázsit-lakhoz érünk, megállítom Szélsebest. Az istállóba megyek, és a ló karámja mellé ledobok egy nyaláb szénát. Igyekszem puha fekhelyet készíteni, ahová lefektethetem az orkot, szerencsétlen elég sokat zötykölődött. Megkérem a lovat, hogy térdeljen le, és lecsúsztatom a hátáról a bestiát. Bekötöm Szélsebest a karámba, és szép szóval, valamint illatos szénával megköszönöm a segítségét.

Szedtem gyógynövényeket útközben. A mozsárban összetöröm, és adok hozzá egy kis zsírt, hogy kenőcsös legyen. Kettétépem az egyik növénygyűjtésre használt zsákot, és késsel hosszú csíkokat vágok belőle. Hozok a patakból egy fél vödör vizet, remélve, hogy elég lesz a sebek kitisztítására.

Ahogy a hátára fordítom az orkot, megint felnyög. Nem mély a sebe, de elég széles és alighanem sok vért veszített. Az orkok vére orrfacsaró szagú, gyorsan bekenem az illatos gyógykenőccsel, és próbálom bekötözni. Nem könnyű ide-oda forgatni, ezért arra kérem Szélsebest, lökdösse ő is az orrával. Kétszer is morran a bestia, amíg végzünk, azonban továbbra is ájult. A lovam – bár irtózik a sötét teremtményektől – megérzi az ork gyengeségét, és mellé fekszik, hogy melegítse. Rámosolygok, hogy bátorítsam. Igazság szerint használhatnék mágiát is a gyógyításhoz, de nem akarom, hogy túl korán talpra álljon. Még nem találtam ki, hogyan vegyem rá a gátépítésre.

Eszembe jut, hogy ha felébred, rám támadhat. Nem mintha félnék tőle, ám ha harcra kerül sor, könnyen megsérülhet újra. Talán egy béklyó jól jönne. Nekem azonban eddig még sosem volt szükségem ilyesféle szerszámra, nem is tartok a háznál. Fütyöntek Szélsebesnek. Elmegyünk Erech Timunilba, megkeressük Randant, a kovácsot. Fertályóra lenne az út, de nem akarok a csatatér felé menni. Messziről kerülöm a csalitost, a Timuncsik erdő felé. Baljós a csend a

fák között, érzem, hogy figyelnek, de végül gond nélkül ájtuk. Még ki sem érek a fák közül, már látom, hogy hiába jöttem. Erech Timuníl helyén csak üszkös romok, felette még el sem oszlott a fekete füst. Bizonyára errefelé is jártak az orkok. Beügetünk a házak közé, csak hogy lássam, maradtak-e még túlélők. Egy lelket sem látok, ám a falu szélén emelt friss sírok arról tanúskodnak, hogy nem halt meg mindenki. Huszonkét halmot számolok, az majdnem a falu lakosainak harmada. Remélem, a többiek visszajönnek hamarost.

Ahogy visszafelé lépdelünk a Timuncsik erdőben, egyszer csak ismerős hangot hallok:

– Á, a Barna Mágus személyesen – közben egy fej is kibukkan a bozótból. Eremborg az, a falu előljárója.

– Üdv néked, Eremborg, előljáró uram!

– Csak volt előljáró! Nincs már nekem falum.

– Sajnálattal hallom. Láttam a romokat. Segíthetek valamiben?

– Pff! Akkor kellett volna segítened, amikor ránk támadtak a vadak! Kaszára, kapára kaptunk, párat leöltünk közülük, de túl sokan voltak. Nem volt esélyünk.

– Fogadd részvéteimet! Úgy látam, sok a halott, de sokan meg is menekültek. Gyanítom, a Bronztorony őrseit akarták kicsalogatni, ezért nem törődtek túl sokat a faluval.

– Vesztükre tették! A katonák ellátták a vadak baját. De ha ők eljutottak idáig, mások is lehetnek. Hanem hallod-e, ez a te gátad, ez csak bajunkra volt!

– Hogyan?

– Amikor az orkok elmentek, felgyújtották a falut. Én, meg egy páran, oltottuk volna a házakat, de lassan teltek a vödörök, mert nem volt elegendő víz a patakban. A gátjaid megfogytak. Le is égett minden.

– Szívből sajnálom. De a gátak nem csökkentik a víz szintjét...

– Szóval én hazudok?!

– Nem hazudsz, Eremborg uram, de tévedsz!

– Lárifári! Nekem már az elején sem tetszett az ötlet.

– Tényleg saj...

– Elég a sajnálkozásból! Nem kérünk belőle. Bevettük magunkat ide, az erdőbe, de ajánlom, ne gyere erre, amíg szépen vagyunk. Én tudom, hogy hajdanán segítségére voltál a falunak, de a többiek, főként a fiatalok, nem gondolnak felőled sok jót. Meg azokról az átkos gátjaidról sem!

– Jól van, jól! – azzal megsarkantyúzom Szélsebest. Értem a falusiak haragját, még ha nem is érzem okoltnak. Már Pázsit-lak közelében járunk, amikor sétatempóra váltunk. Ki kell találnom, mit kezdjek a kissé átgondolatlanul befogadott vendégemmel.

Lehet, felkeresem Vaskezű Thorviqot, a törpe kovácsot, hogy segítsen. Nem azért hívják Vaskezűnek, mert olyan keményen bánik az övéivel, hanem mert ténylegesen fémből van a bal karja, könyéktől lefelé. Thorviq maga azt mesélte mindig, hogy egy barlangi trollal való összecsapás során vesztette el a fél karját, de

hallottam olyat is, hogy az olvasztott acél ömlött rá, azért kellett levágni. Akárhogy is, nem adta fel, kovácsolt magának egy másik kezét, és azóta azt használja. Pontosabban három kezét. Az egyiket harcra csatolja fel, annak állítólag pengeélek az ujjai, sőt, némelyik még ki is löhető. A másikat, a rúnadíszeset ünnepélyes alkalmakkor veszi elő, míg a harmadikat hétköznap használja, főként a kovácsoláshoz.

Thorviq biztosan szívesen készítené nekem bilincset, főleg, ha meghallja, hogy egy orkot láncolnék le vele. Azonban ő a Hurria-hegy láncáiba vájt bányalyukban él, közel a vasérchez és a szénhez, Pázsit-laktól viszont meglehetően távol. Még ha

meghajtom Szélsebest, akkor is három nap kell, hogy oda-vissza megjárjam az utat, a bestiát viszont nem merem ilyen hosszú időre magára hagyni. Ha felébred, megszökhet, még akkor is, ha indákkal és gyökerekkel megkötözöm. Nem tudom, milyen erős, és sem megfojtani nem akarom, sem azt nem szeretném, hogy könnyedén kitépje – vagy kiharapja – magát a szorításból.

Nem, mást kell kitalálnom. Itt maradok vele, és megkérem Szélsebest, hogy jelezzen, ha ébredezik. Akkor oda-megyek, és a botommal megpróbálom addig nyugalomra bírni, amíg el nem magyarázom neki a helyzetet. Egy ork nem az a fajta, aki a szép szóból ért, de talán fenyegetéssel vagy valamiféle alkuval meggyőzhető. Végére is, egyedül van, egy ismeretlen vadonban, ahol ráadásul kószál néhány dühös falusi, akik szívesen agyonvernék.

Krah felhők között jár. Sétál napsugáron. Krah örül. Krah könnyű. Krah erős. Megjelenik szívárvány. Krah lecsúszik szívárványon.

Kép: Doma Lilla [Művészeti Pályázat 2020]

Föld kemény. Krah koppan. Has fáj. Hideg szél. Ébredés. Lószag. Széna. Fog has. Bűzös kenőcs. Krah kiált.

– Üdv néked, Ork uram! – szólítom meg nyugoriul. A legtöbb ork érti ezt a nyelvet, de ő csak bámul rám meredt szemmel.

– Üdv! – próbálkozom aztán a Fekete Beszéddel.

– Grr! – viczorog rám. Próbálja felemelni a fejét, de elsőre nem boldogul. Aztán fellendíti a felsőtestét, és a karját letámasztva felüléssel próbálkozik, de visszanyomom a botommal.

– Nyugi, ne kapkodj! Még megsérülsz újra! Grr a neved? – csak a fejét rázza, de nem szólal meg.

– Én Kiltone vagyok, a Barna Mágus, a Rügyek Öre, és az Öt Tó Völgyének Védelmezője. Téged hogy hívnak?

– Krah – vakkantja. Először azt hiszem, hogy csak köhög. Olyan hangja van, mintha nem csak vizet, hanem néhány kavicsot is nyelt volna a patakban, és most azok ütődnének egymáshoz a szájában.

– Mi a neved?

– Krah. Beszélttem.

– Bocsánat, nem értettem rendesen.

– Hol van Krah?

– Hogy hol vagy? A házamban, a Pázsit-lakban. Pontosan abban az istállójában. Ő itt Szélsebes, a lovam. Ő vigyázott rád, amíg ájultan feküdtél.

– Óó! Krah érezte lószagot. Finom hús!

– Ha egy ujjal is hozzáérsz, úgy megleckéztetek, azt fogod kívánni, bár hagytalak volna a vízben!

– Krah éhes! – nyöszörgi.

– Jól van, mindjárt sütök neked nyúlhúst!

– Krah éhes! Krah akar enni most!

– Türelem, Ork uram! Előbb meg kell beszélnünk egyet s mászt!

– Krah nem vár! – azzal rám veti magát. Azaz csak vetné, mert a hátába nyilalló fájdalomtól és a botom ütésétől azonnal visszahanyatlik a szénára.

– Ez egy mágus botja, hé! Vigyázz, hogy ne kelljen használnom!

– Krah nem fél!

– Azt nem jól teszed, Ork uram! Körös-körül hegyek és erdők. A hegyekben farkasok, az erdőben hontalanok laknak. Ti tettétek földönfutóvá őket, azzal, hogy felégettétek a falujukat. Szívesen a véredet vennék. Én is könnyedén megölhetnék, de szükségem van rád.

– Krah nem segít! Krah gyenge!

– Alkut ajánlok, Ork uram! Segítek neked, ha te is segítesz nekem. Hozok vizet, húst, és bekötözöm a sebeidet. Ellátlak étellel-itallal, amíg megerősödsz. Aztán

gátat építesz velem. Köveket, földet, gallyakat hordasz, és ha elég ügyesek és gyorsak vagyunk, talán nem viszi el a víz a házamat. Megmenekülünk mindketten. Mit szólsz? Áll az alku? – látom, hogy felülne ismét, talán hogy kezet nyújtson, de fájdalmasan felnőg, és behunyja a szemét. Pár pillanat múlva nagy levegőt vesz, és úgy sóhajtja:

– Áll. Krah segít.

– Most elmegyek. Rábízhatlak addig Szélsebesre?

– Igen – vet egy sanda pillantást a lóra.

– Ha bántani mered...

– Krah nem bánt ló.

– Rendben. Nemsokára jövök friss patakvízzel és sült nyúlhússal – azzal otthagytam őket. Az ajtóból visszanézve látom, hogy még mindig bizalmatlanul méregetik egymást.

Fogom a vödört, és lemegyek a patakhoz. Visszafelé azon töprengem, hogy hogyan tudnám rábírní az orkot a vízhordásra. Felteszem, sehogy. A hajnalban fogott nyulat megnyúzó, erdei fűszereket kenek rá, és nyársra húzom. Amíg sül, az istállóból kiszűrődő hangokat hallgatom.

Nem bízom a bestiában. Állat ez, még ha félig is. Az ösztöneire hallgat. Ha meggyógyul, megszökik. Attól félek, hogy rám támad, de nem magamat félttem. Harcoltam én Angmarral – persze nem a Boszorkányúrral, csak a követőivel –, haradiakkal, uruk-haiokkal, sőt, még trollal is. De belefáradtam, és arra kértem Sarumant, aki akkor még nem állt a gonosz befolyása alatt, hogy hadd vonulhassak el ide, az Öt Tó Völgyébe. Felépítettem a Pázsit-lakot, összebarátkoztam az állatokkal, emberekkel. Békém teljes volt, de aztán sokasodtak az intő jelek. A melegebb és melegebb nyarak, az elvándorló állatok, az egyre gyanakvóbbá váló emberek. Ide ork vagy más sötét teremtmény korábban soha nem tévedt, tavaly nyár óta pedig ez már a harmadik csapat. Lassan nemcsak a patakhoz, hanem a házam köré is falat kell emelni.

Krah már erős. Krah követ pakol. Nyelveken Beszélő is pakol. Sietni kell. Újabb kövek. Szélsebes visz hátán köveket vízhez. Váltunk földre. Krah nagy kosarat pakol. Sok föld. Nyelveken Beszélő dicsér.

Ebédidő. Krah éhes. Nyelveken Beszélő hoz sült hús és mézsör. Ülünk asztal mellett. Nyelveken Beszélő mesél. Messze földekről. Furcsa lényekről. Krah is akar mesélni. Krah kéri Nyelveken Beszélőt, tanítsa. Tanítson nyelvekre. Krah akar beszélni állatokkal. Krah akar megköszönni Szélsebesnek. Krah akar olvasni. Olvasni történeteket. Krah szereti messze földeket. Krah szereti furcsa lényeket. Krah kéri Nyelveken Beszélőt, tanítsa megismerni.

Megérkezett a tavasz, és elkezdődött az olvadás. Napkelétől napnyugtáig dolgoztunk, és tegnap elkészült a gát. Most

izgatottan sétálok a tetején, és aggódva nézegetem, nem látok-e valahol szivárgást. Szerencsére a gát mindenhol kitart.

Az ork nagyon meglepett. Nem csak azzal, hogy ígéretét betartva itt maradt, és keményen dolgozott, de azzal is, hogy mennyire barátságos, érdeklődő volt végig. Az pedig, hogy tanulni szeretne, végképp ámulatba ejtett.

Hopp, itt a kanyarnál meg kell majd erősíteni a töltést. Még nem tört át a víz, de elég nagy a nyomás a gáton. Mindjárt szólok Krahnak, hogy segítsen.

Azt hiszem, elsőként a nyugorival próbálkozunk. Az hasznos lesz, hogy megértesse magát az emberekkel és a fajtársaival. Azt még nem tudom, hogy írni és olvasni is megtanítom-e, azt meg főleg nem döntöttem el, hogy a tengvákat vagy a certhekeket részesítsem előnyben. Nem tudom, tanított-e valaki valaha orkokat, mindenesetre érdekes kihívásnak ígérkezik.

Már elolvastam a Nyugatföldi Krónikát, most a Piros Könyvet fogom elkezdni. Három éve élek Nyelveken Beszélőnél Pázsit-lakban. Pontosabban annak istállójában. Nyelveken Beszélő felajánlotta, lakjak a házában, de jobb nekem a szénán, Szélsebes mellett. A gátat folyamatosan javítgatjuk, de ha a faluból jön valaki, akkor el kell rejtőznöm.

Most az erdőbe készülök, az elhagyott falu mellett. Nyelveken Beszélő elárult egy titkos jelet, amivel szarvasokat hívhatok magamhoz. Ki szeretném próbálni. Viszek magammal butykosban mézsört. Közben azt a dalt dúdolgom, amit Nyelveken Beszélővel szoktunk énekelni, ha kicsit sokat hörpintünk a seritalból.

Gyűjtöm a mézet hordóba,
Áfonya festi majd bordóra.
Készül a mézsör, erjed a lém,
Lória kedves, Te tedd ma elem!

Lória, adj még egy korsóval!
Udvarolok neked szép szóval.
Áfonya ízű, jajj, de finom,
Ezt a korsót én most mind megiszom.

Belépek a fák közé. Próbálok halkán járni, ne riasszam fel az állatokat. Próbálok kiadni azt a furcsa hangot, amit Nyelveken Beszélő tanított. Felbukkan egy szarvas. Gyönyörű. Feltámad a szél. Felólem fűj, észrevesz. Elinal. Én utána. Hirtelen egy tisztáson találom magamat. Körülöttem emberek. Torzonborzak, ruházatuk szedett-vetett. Ahogy észrevesznek, rám vetnék magukat. Én vagyok a gyorsabb, bevetem magam a bozótba. Rohanok, ahogy a

lábam bírja. Egy ideig hallom az utánam csörtetőket, de hamar le hagyom őket.

Nézem, ahogy Krah beront az udvarra.

– Mi történt?

– Emberek!

– Észrevettek?

– Igen!

– Követtek?

– Már nem, le hagytam őket.

– Hol találkoztál velük?

– A régi falu melletti erdőben.

– Ó! Az rossz hír! Eremborg.

– Mi?

– Nem mi, hanem ki. Eremborg, a lerombolt falu egykori előjárója. Gyűlöli az orkokat. Bújj el gyorsan az istállóba!

– Késő! – hallom az előjáró hangját.

– Üdv, Eremborg uram!

– Szóval Te bújtatod ezt a vadat, mi? Talán te is hoztad ránk őket. Csak nem neked is elvette az eszed Sauron?

– Szó sincs róla! Krah egy tisztességes ork!

– Hahh! Tisztességes ork? Ennél jobb viccet még életemben nem hallottam. Ugye ti sem, fiúk?

– Nyugalom, uraim!

– Elég a beszédből!

Az előjáró egy nagy kést húz elő az övéből. A felém repülő nyílvezzőt botommal ütöm félre. Látom, ahogy az ork karjába fúródik. Felordít. Végzetes hiba volt azonban rá figyelmem. Egy szúrást érzek a hátamban. Rettenetesen égő érzés. Levegő után kapkodok. Utolsó erőmmel megmarkolom a botomat, és a tiltás ellenére egy tűzgolyót robbantok magam köré.

Szédelgek. Nagyon fáj a vállam és a fejem. Kábán nézek körül. Nyelveken Beszélő eltűnt, csak egy szenes folt van a helyén. Az emberek szintén eltűntek. Pázsit-lak romokban. Szélsebes az udvaron ugrándozik körben, közben fájdalmasan nyerít.

Elvonszolom magam a patakig. Iszom kicsit, és kitisztítom a sebeimet is. A jeges víz magamhoz térít. Lassan összeszedem magam. Nem tudom, mit csináljak.

Mire visszatérek az udvarba, a ló már eltűnt. A távolból még mintha hallanám a nyihogását. Nincs, ami itt tartson. Elindulok kifelé, le a patak mentén a völgybe. Látom a gátat. Néhol az is megrongálódott. Hirtelen megálllok. Ahogy behunyam a szemem, Nyelveken Beszélő képe ugrik elé, ahogy azt mondja:

– Közeleg a tavasz! Jön a tavasz, és vele az áradások.

Visszafordulok. Az istállóban leülök egy törött gerendára. Nehéz lesz újraépíteni. De Krah erős. Kiltone, a Barna Mágus elment. De itt vagyok helyette én. Krah vagyok, a Gátak Őre.

AZ ŐSZ MESÉJE

Írta: Matola Szilvia (Hemhet)

[Mese kategória – 1. helyezett]

A tágra nyitott ablakon túl a holdfény végigömlött az alvó városon, mialatt a könyvtárszobát barátságos aranyszínbe öltöztette a gyertyák pislákoló lángja. Az asztalon zöld bársonykötéses nyitott könyv feküdt, a lapokat keretező indadísz között a színpompás madarak, virágok ábrája szinte megelevenedni látszott a mécsesek egy-egy lobbanásánál. Faramir nagy sóhajjal édesanyja ölébe hajtotta fürtös gyermekfejét. Az asszony ruhájának tenger illata volt, és az ezüst csillagokkal hímzett mélykék palást óvón borult rájuk, mint a nyári éjszaka.

– Tudtam, hogy nem igaz, a felnőttek tévednek, nem haltál meg – suttogta a kisfiú, mintha a hangos szóval megtörné a varázst.

Finduilas szelíden mosolygott, a sötét hajába font fehér liliom szinte világított.

– Ez csak álom.

Talán nem is ő szólt, hanem az éj alaktalan árnyai, ahogyan a nyitott ablakon, a fal repedésein keresztül a szobába kúsztak. A gyertyák egyesével kialudtak.

Faramir felült az ágyban. Éjszaka volt, a csukott zsalugátereken az őszi eső dobolt fáradhatatlan egyhangúsággal. A szoba homályba burkolózott, a nappal ismerős bútorok most mind különös, meghatározhatatlan formát öltöttek. Faramir nem félt a sötétben, legalábbis szerette azt képzelni, hogy nem fél. Bátyja ugyan ott feküdt mellette, de az alvók olyan távoliak, messze járnak.

– Boromir, ébredj – érintette meg a vállát.

– Te vagy a fogó... – dűnnyögte Boromir, és a másik oldalára fordult.

Faramir most még inkább egyedül érezte magát. Fázósan magához szorította a mélykék palástot, miközben ujjával kitapintotta a csillaghímzést a szegélyén. Habozva nézte a résnyire nyitott ajtón beszűrődő keskeny fénynyalábot, és hallgatta az éjszakai őrség lassú, kimért lépteit. Az apjára gondolt. Biztosan ébren van még, komoran, gondolataiba merülten ül a szobájában, ő is hallgatja az eső kopogását és az őrség lépteit. Aztán eszébe jutott az álma, mi van, ha mégis igaz volt, és édesanyja ott ül a könyvtárban a hozományként kapott régi, bársonykötéses könyvvel?

Meztelen talpa csattogott a csupasz kövön, ahogyan a magára terített csillagos palástban végigszaladt a kanyargó folyosókon. A könyvtárból valóban fény szüremlett ki. Szívdobogva surrant be a nehéz, faragott ajtón. Az asztalnál ülő, gyertyafény-övezte alak azonban nem az anyja volt. Az egymásra tornyozott poros kódexek és egérrágta pergamenek fölé egy öregember görnyedt. Kopott volt rajta minden, kezdve elnyűtt, fekete csizmájától, egészen fakószürke ruhájáig, de szemében – talán csak a visszatükröződő gyertyalángtól –, úgy tűnt, tűz ég.

– Jó estét – motyogta Faramir meglepetten.

Az idegen összevonta bozontos szemöldökét, mint akinek ez a mondat nincs ínyére, de nem szólt, csak megcsóválta a fejét, és ismét az előtte heverő nagy kódex fölé hajolt.

Faramir nem mozdult az ajtóból, csak nézte az öregembert, és próbált nem sírni csalódottságában.

– Későre jár, egy ekkora gyereknek már régen ágyban a helye – jegyezte meg az idegen fel sem pillantva a könyvből. – A dajkád, ha megtudja, nem fog örülni.

– Már alszik ő is, hallottam, ahogyan horkol.

Az öreg most alaposabban megnézte magának a kisfiút.

– Jól sejtem, hogy Denethor úr fia vagy? Amikor legutóbb erre vitt az utam, még alighogy világra jöttél. Emlékszem, atyád nagy büszkeséggel újságolta a hírt, hogy örököse született, nemzetségének nem szakad magva.

– Az biztosan a bátyám, Boromir lehetett, az én nevem Faramir.

A vénember eltűnődött.

– Hány esztendő vagy, Faramir?

– Már nem olyan sok holdnak kell megtelni, és hat leszek – húzta ki magát, hogy nagyobbak látszék.

– No lám, ilyen rég jártam volna erre? Meglehet, hiszen még Ecthelion volt a helytartó, és jobb szívvel látták errefelé a vándorokat – dűnnyögte maga elé az öreg.

Faramir sejtette, mire céloz. Hallotta aznap reggel, amint apja arról panaszkodott tanácsadóinak, hogy a fél-eszű vénember megint itt van, pedig abban reménykedett,

Kép: Katarzyna Chmiel-Gugulska [facebook.com/theArtOfKasiopea]

hogy azzal a csavargó Thorongillal együtt rég elnyelte a föld, és többé hírt se hall felőle.

– Mithrandir vagy, igaz? – kérdezte, és hívás nélkül az öreg mellé ült az asztalhoz.

– Így és még sokféleképpen neveznek a tengernek ezen az oldalán – bólintott amaz, és ismét a könyvnek szentelte minden figyelmét.

Faramir lábát lóbálva egy darabig csendben nézte.

– Ezt a betűt ismerem, és ezt is – bökött a pergamenre.

– Ezzel kezdődik az, hogy Faramir. Leírd nekem a neved, akarod látni?

Mithrandir csak hümmögött, nagyon úgy tűnt, hogy nem akarja látni.

– Kár, hogy ebben a kódexben nincsenek szép, színes képek, én jobban szeretem, amikor vannak – magyarázta a kisfiú töretlen lelkesedéssel, és tekintetével a zöld bársonykötést kereste a polcokon, de sehol nem bukkant fel, úgy látszott, Boromirnak lesz igaza, és apjuk a szobájában őrizi. – Miről olvasol, érdekes?

Mithrandir kiegyenesedett.

– Sajnos arról, hogyan lehetne alvásra bírni a kotnyeleskedő gyerekeket, ebben egy szót sem írnak. Ezek szerint Gondor régi urainak ilyesmi egyáltalán nem okozott gondot.

– Ó, abban én tudok segíteni! Elárulom, nem titok: ha mesélnek, akkor gyorsan elalszom.

– Nocsak, nocsak. És miféle mesét javasol a bölcs Faramir? – kérdezte Mithrandir, és a kisfiú látta, hogy hosszú, gubancos szakála mögött mosolyog.

Faramir körbejártatta tekintetét a könyvtárban, nem akart elhamarkodottan dönteni.

– Miről is... miről is. A tengerről ne, arról édesanya történeteinek szövegét úgysem tudsz. Mesélj az ősről!

Mithrandir elővette pipáját, és komótosan meggyújtotta. Sokáig nem szólt, csak füstkarikákat eregetett, egyiket a másik után.

– Úgy kezdődik, hogy amikor még nem volt se nap, se hold? – kérdezte Faramir, elunva a füstkarikákat. – Sok mese kezdődik így.

– Nem, ez nem a tündék, hanem az emberek meséje, valahol messze, Tóváros környékén hallottam. Vannak vidékek, ahol mese és valóság nem válik élesen külön. Vannak vidékek, ahol az igaz történetek is így kezdődnek: egyszer volt, hol nem volt. Ez a történet éppen ilyen.

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer réges-rég egy királyság. Az uralkodót Nyáridőnek hívták, a királynét Rügyfakadásnak, egyetlen gyermeküket Lombhullásnak nevezték el. Boldogságban éltek éveken át, mígnem a nyár utolsó napján a herceg furcsa álmot látott egy fehér szarvasról az erdő mélyén, csupasz és néma fák közt. Agancsán mint ezer gyertya ragyogtak az égbeli csillagok. Amint a herceg felébredt, tudta, nem lesz többé nyugvása ezen a világon, amíg az állatot el nem ejti. Búcsút vett szüleitől, vállára kanyarította levelekből szőtt, aransujtásos, zöld köpönyegét, és útnak indult. Négyen kísérték őt a király háznépéből: Szeptember, Október, November és a herceg hűséges kutyája, Berkenye, aki soha nem tágitott gazdája mellől.

Eleinte járt úton haladtak, ismerős vidéken, ragyogó napsütésben. Nem siettek, gyakran megálltak, megpihentek egy-egy tisztáson, elnyílt virágok közt, csobogó patakok partján. Az est leszálltával a herceg elővette aranyhúros lantját, és énekelt. A dal az égen vonuló madarokról szólt, az érő gyümölcsökről, a hazakészülő nyájról. Ha álmodtak is ezeken az éjjeleken, mind a nyárról álmodtak. A fehér szarvasnak nyomát sem látták.

Az útítársak közül Szeptember, a herceg apródja volt a legfiatalabb. Csupa nevetés, csupa móka, pirospozsgás víg legényke. Ha el is komorult néha, hamar mosolyra derült az arca. Zsebe mindig telis-tele volt almával, szilvával, körtével. Azonban, ahogy múlt az idő, úgy fogyott az apród kedve, egyre gyakrabban tekintett hátra, maradozott le a többiektől.

– Látom rajtad, visszahúz a szíved atyám palotájába, a napsütötte kertekbe, igaz-e, jó Szeptember? Nem tartóztatlak hát, menj, vígy hírt rólunk az otthoniaknak – lépett hozzá egy reggel a herceg.

Kép: Anke Eißmann [anke.edoras-art.de]

Így esett, hogy Szeptember istenhozzádot mondott társainak, akik még sokáig nézték távolodó alakját, míg csak el nem nyelte a hajnali pára. Az apród búcsújának éjjelén a herceg a szarvassal álmodott a csupasz és néma erdő mélyén, ragyogó csillagokkal övezve. Amint felriadt, meglepve látta, arannyal kivarrt zöld köpenye vörösben, sárgában pompázik.

Most, hogy csak négyen maradtak, Október állt az élre. Útjuk közelebb vitt a falvakhoz, az emberlakta vidékhez. Szőlőhegyek tövében pihentek meg, hallgatták a szüretelők énekét, a hordók döndülését, a must csordulását. Megfakult mezőkön haladtak keresztül, zizegve hulló levelek akadtak a herceg vörös-arany hajába. Esténként a tábortűznél ködbe veszttek az árnyékok. A herceg dala is megváltozott: szüreti bálokról, szerelemről énekelt. Egy hajnalon a közeli domb ormán mintha a szarvast látta volna a hajnali derengésben. Azonban, mire odaértek, már csupán dércsípte levelek mutatták nyomát.

A következő napon Október félrehívta urát. A herceg most látta csak, szolgálja tarka ruhája hogy megkopott, egykor kerek arca, mint a fogyó hold.

– Eljött az idő, mennem kell nekem is. Ez a vidék idegen nekem, hazahúz a szívem a kemence mellé. Ha tovább maradok, szavamra, meghalok, bocsáss el uram! Ígérem, hírt viszek az otthoniaknak.

Fájt a herceg szíve, hogy ez a társa is elhagyja, de nem tehetett mást. Nyomában hűséges kutyájával hosszan elkísérte őt a dűlőúton. Alkonyodott már, mire visszafordult. Mintha a fehér szarvast látta volna egy pillanatra a közeli faluszelelen földre hullt csillagok közt, aztán szertefoszlott. A herceg fáradt volt, és a fények közt álomra hajtotta fejét. Berkenye hűségesen őrizte őt. Régi dalokról, elmúlt időkről, imákról álmodott. Reggelre szájában könnyek sós ízével ébredt. Ekkor látta csak, hogy csupa mohos, megdőlt fejfa közt érte az álom. Utolsó szolgálja a temetőkapuban várt rá levett kalappal.

– Már elfelejtették őket, de én még emlékszem a nevükre – mondta November, és a ködben ébredező árnyakat nézte, akiket a pislákoló gyertyafény életre keltett.

November nem számított a legjobb útitársnak. Igazán senki sem szerette őt, mogorva volt, kevés beszédű, homlokán mindig gondterhelten szaladtak össze a ráncok. A herceg sem kedvelte Novembert, de egészen megszokta jelenlétét, ahogyan némán ment mellette szürke ruhájában, szürke köpenye akár a köd gomolygott körülötte. Az úton mind lassabban haladtak, a sár vastagon tapadt csizmájuk talpára, mintha a föld húzná őket magához. Teremtett lélekkel sem találkoztak: elfogytak a nyáját a pusztáról hazaterelő pásztorok, a diákforma garabonciások. Néha a messzeségben felsejlett egy-egy város távoli tornya, éppen csak annyira, hogy

tudják, nincsenek teljesen egyedül. Mint bánatos sóhaj szállt a tájon az esteli harangszó. A herceg a tábortűz mellett egyre ritkábban vette elő lantját. Ha játszott is rajta elgémberedett ujjaival, a szél süvítéséről, az eső kopogásáról szólt a dal. A szarvast azonban mind gyakrabban pillantották meg, napról napra közelebb engedte őket magához.

Aznap, amikor egy néma és kihalt erődben vertek tábort, November a herceg elé állt, és ő tudta, mit fog mondani.

– Vigy hírt!

– Úgy lesz – hajtott fejet November, majd lóra kapott, és elnyelte a dérütötte fák sűrűje.

A herceg kisebb marék rőzsét dobott a tűzre, és a fellobbanó lángok fényénél a szeme sarkából megpillantotta a szarvast, közelebb, mint eddig bármikor. Ám ahogy oda-kapta a fejét, csak fehér nyírfaligetet látott. Fázósan magára terítette levelekből szőtt, megbarnult, rongyos köpönyegét, mialatt hűséges kutyája a lába elé feküdt. Elővette lantját, hogy játsszon rajta valamit, de az aranyhúrok megfeketedtek, nem volt többé hangjuk, hiába próbálgatta. Nyugovóra térve még hallotta a fagyott föld csikordulását, ahogyan a szarvas a tűz mellé lépett, aztán elnyomta az álom. Amikor felriadt, látta a feje fölé hajló ágról az utolsó, megkésített levelet is földre hullani. A tűz már nem égett, és a fehér szarvas ott állt a hamu közt. A herceg íja és nyila után kapott, de mint akit megbűvöltek, karja erőtlenül lehanyatlott. Döb-benten vette észre, nem is szarvas, akit eddig űzött, hanem leány, gyönyörű leány. Fehér haja, ruhája, mint a hóesés, ágas-bogas koronáján a téli égbolt sok-sok csillaga.

– Köszöntelek a birodalmamban, már vártalak – mondta a lány, és nevetett, kacagása akár a szánccsengők csilingelése.

A herceg hosszan nyújtózott, és felkelt. Könnyűnek érezte testét, mint aki nagy tehertől szabadult meg. Fütttyentett hűséges kutyájának, aki mindig a nyomában járt, de az állat nem mozdult, csak ült a rongyos köpeny mellett, amely alatt mintha még mindig feküdt volna valaki. A herceg közelebb lépett.

– Nem kell, hogy lásd, ha nem akarod – mondta a lány szelíden. – Ideje indulni – nyújtotta kezét, és bár ujjai egészen hidegek voltak, ahogyan a herceg megfogta, mégis forrónak érezte azokat.

Elindultak a fejük fölé boruló csupasz és néma fák közt. Az ég alja vörösén izzott. A Nap már lemenőben volt, vagy felkelőben: nehéz lett volna megmondani.

Mire a mese véget ért, a mélykék palást alatt Faramir már összegömbölyödve aludt. Mithrandir elmerengve nézte a hímzett ezüstcsillagokat. Odakint az őszi eső kintartóan hullott az alvó városra, de valahol messze, a magas hegyekben útjára indult a tél.

MILYEN SORRENDEN OLVASSAM?

Írta: Bartók Nagy Tamás (Toma) és Orthmayr Flóra (Metaflora)

Tolkien írásai kapcsán erre a kérdésre a könyvek erősen eltérő jellege miatt meglepően sokféle válasz adható. A Tolkien Society weboldalán a megjelenés, illetve a megírás sorrendjét közli lehetséges megoldásként. Mi az alábbiakban a magyarul eddig megjelent, középföldei tematikájú Tolkien-kötetekre ajánlunk egy ezektől részben eltérő ismerkedési sorrendet.

1. A hobbit (A babó)

Alapvetően *A hobbit*al érdemes kezdeni Középfölde megismerését: egyrészt azért, mert ez jelent meg elsőként, így a későbbi kötetek már feltételezik az ismeretét; másrészt, mert *A Gyűrűk Ura* közvetlen előzménye; harmadrészt pedig, mert stílusában annyival könnyedebb, mesészerűbb, hogy a komolyabb művek után könnyen csalódást okozhat. A történet a harmadkor 2941–2942. évében játszódik.

2. A Gyűrűk Ura

Sokan javasolják inkább a sokkal összetettebb *A Gyűrűk Urát* első lépésnek: ha valakinek jobban tetszik a stílusa (és nem zavarja később a „spoiler”), annak ez is jó kezdet lehet elmélyülni a világban. A harmadkor utolsó húsz évében játszódik, nagyrészt 3018-tól 3019-ig, de a Függelékek a messzi múltba és a közeli jövőbe is elkalandoznak.

3. Bombadil Toma kalandjai

Az önálló kötetben és – az előszót kivéve – a Szukits-féle *J. R. R. Tolkien meséiben* is megjelent versek nem kapcsolódnak szorosan a többi történethez, de az előszóban részletezett középföldei kontextus harmad- és negyedkori hobbit versekként azonosítja őket, így belső (középföldei) és külső (megjelenési) időrend szerint is *A Gyűrűk Ura* után helyezhetők el. (Ld. *Lassi Laurië XVIII/1. 23. o.*)

4. A szilmarilok

A szilmarilok a világ teremtésével kezdődik, és legnagyobb része az első korban (e. k.), illetve annak kezdete előtt játszódik. A végén két fejezet foglalkozik a másod- és harmadkorral. Aki mindenképp a kronológiai kezdőpontról indulna, próbálkozhat innen, de ez a kötet egészen más léptékű, mint a fentiek, csak néhol követ napról napra egy történetet: mitológia és történelemkönyv, rengeteg névvel és adattal.

5. Befejezetlen regék Númenorról és Középföldéről (A Gyűrű keresése)

Ez a kötet a *A szilmarilok*, *A hobbit* és *A Gyűrűk Ura* adta kereteket ismertnek tekintve a töredékes részletekben merül el, így az első kori rész akár összevonva is olvasható *A szilmarilokkal* (a megfelelő szakaszoknál váltva a két könyv között). Itt szerepel a legtöbb másodkori történet, a harmadkori rész vége pedig már *A Gyűrűk Ura* idején játszódik.

Ez az első kötet, amelyben J. R. R. Tolkien eredeti szövegeit Christopher Tolkien jegyzetei kötik össze.

6. Beren és Lúthien

A szilmarilok legjelentősebb és legkidolgozottabb történetei, a „Három Nagy Rege” közül Beren és Lúthien története játszódik legkorábban (e. k. 460–542.). A kötet szerkezete jelentősen eltér a fentiekétől: egyetlen történet négy (a Középfölde Históriaja sorozatban is olvasható) szövegváltozata szerepel benne teljesen vagy részletekben. (Ld. *Lassi Laurië XV/2. 20–21. o.*)

7. Húrin gyermekei

Kronológiailag középső a Három Nagy Rege közül (e. k. 458–500.), de ez jelent meg elsőként, és ez az egyetlen, amely folytonos, összefüggő regényként olvasható. Ezért akár közvetlenül *A Gyűrűk Ura* után, vagy *A szilmarilok Túrin Turambar* és a *Befejezetlen regék Narn i Hîn Húrin* fejezete helyett is sort lehet rá keríteni. (Ld. *Lassi Laurië VI/1. 20–21. o.*)

8. Gondolin bukása

A megjelenés és belső időrend (e. k. 472–590.) szerint is harmadik Nagy Rege önálló kiadása szerkezetileg a *Beren és Lúthien* kötetéhez hasonló. (Ld. *Lassi Laurië XVI/2. 27. o.*)

9. Középfölde Históriaja

A Középfölde Históriaja tizenkét kötete angolul a Három Nagy Rege önálló kiadása előtt jelent meg, és addig nem publikált kéziratokat tartalmaz részletes jegyzetekkel.

→ *Az Elveszett mesék könyve* két kötete az első kor végéig tartó történetek legkorábbi változata egy egységes narratív keretben, játékos, mesészerű stílusban. (Ld. *Lassi Laurië IX/1. 26–27. o.*)

→ *A Beleriand dalaiban* a Három Nagy Rege és további két első kori történet befejezetlen elbeszélő költemények formájában olvasható. (Ld. *Lassi Laurië XVI/1. 23–24. o.*)

→ *A Középfölde formálása* kötet *A szilmarilok* történeteinek két további változata mellett földrajzi és kronológiai összefoglalókat tartalmaz. (Ld. *Lassi Laurië XVIII/1. 21. o.*)

→ A következő, *Az elveszett út és más írások* című kötet *A Gyűrűk Ura* megírásának idején aktuális állapotig követi a szövegek alakulását. Itt olvasható Tolkien kísérlete az „időutazással” (Ld. *Lassi Laurië XVI/2. 14–16.*), és nyelvtörténeti témák is teret kapnak.

KÓSZAKOMMANDÓ

